

KADIN ÖRGÜTLERİNİN İNTERNETİ ALTERNATİF MEDYA OLARAK KULLANIMI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Banu Terkan*

ÖZET

Yeni medya; iletişime katılan taraflar arasında eşanlı, karşılıklı ve çok boyutlu etkileşim olanakları sunması nedeniyle geleneksel medyadan pek çok açıdan farklılık göstermektedir. Yeni medya sahip olduğu özelliklerle bir yandan belirli egemenlik ilişkilerinin yeniden üretilmesine hizmet ederken, bir yandan da demokrasinin gelişmesine, bireyin kamusal alana etkin olarak katılımına destek sağlamaktadır. Özellikle muhalif grup ve hareketler, toplumda ikincilleştirilen sınıflar seslerini duyurmak, seslerini duyurmada gerek duydukları mekanizmalara işlerlik kazandırabilmek için egemen medyanın dışında alternatif bir medyaya ihtiyaç duymaktadırlar.

Bu çalışma kadının kamusal alanda var olma, cinslerarası eşitsiz politikaların önüne geçebilme, toplumsal cinsiyet mekanizmalarının hayatın her alanında etkisini göstermesinin sonucu olarak ortaya çıkan hak ihlallerini sorunsallaştırmada alternatif medyanın katkısına odaklanmaktadır. Her ne kadar iletişim teknolojileri, toplumsal cinsiyet ideolojisi ile biçimlenmiş olsa da, yeni medya kadınlar açısından aynı zamanda bir mücadele alanıdır ve egemen medyanın, cinsiyet temelli kadın temsil ve söylem biçimlerinin dışında kadınların dolayımından geçerek üretilen kadın söyleminin görünürlük kazanmasına olanak tanımaktadır. Çalışmada kadının kamusal alanda var olma mücadelesini görünür kılmada önemli görevlerden birini üstlenen “kadın örgütleri” araştırma kapsamına alınmış ve kadın hakları adına mücadele verdiklerini belirten “Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği” ve “Uçan Süpürge” isimli kadın örgütlenmelerinin internet siteleri içerik analizi tekniği ile incelenmiştir. Kadın örgütlerinin interneti alternatif medya olarak nasıl kullandıklarının sorunsallaştırdığı çalışmada, kadın örgütlerinin kadın sorunlarına yaklaşım biçimleri, kadın sorunlarını nasıl çerçevelendirdikleri, ne tür konuları kadın sorunları ile ilişkilendirdikleri, kadın hakları kavramsallaştırmaları, kadınlar adına yaptıkları çalışmalar belirlenmek istenmiştir.

Anahtar sözcükler: Yeni medya, alternatif medya, internet, kadın örgütleri, kadın hakları.

AN INQUIRY INTO WOMEN ORGANIZATIONS' USE OF THE INTERNET AS ALTERNATIVE MEDIA

ABSTRACT

The new media differ from the traditional media in various ways by offering possibilities of simultaneous, mutual and multi-dimensional interaction between communication participants. With the features it has, the new media serves to reproduce certain hegemonic relations on the one hand, it also provides supports for democratic improvement and the individual's active participation in the public space on the other. Particularly the oppositional groups and movements need alternative media outside the dominant media in order to give voice to the marginalized classes and to enhance the functionality of the mechanisms required to have that voice heard.

This study focuses on the contribution of alternative media to the problematization of the violations of human rights that come out as result of women's emerging in the public space, the prevention of unequal policies between genders, and the effect of the social gender mechanisms in all aspects of life. Although communication technologies are shaped by the social gender ideology, for women, the new media is also the arena of struggle. The new media also offer opportunities for the woman discourse of dominant media, which is produced through the mediation of women besides gender-based representations of women and types of discourse, to gain visibility. Covered in this study are the women organizations which undertook to make visible the struggle of women to survive in the public space and the websites of the women organizations called “Kadının İnsan

* Yrd. Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi.

Hakları-Yeni Çözümler Derneği” (Women for Women’s Human Rights-New Ways) and “Uçan Süpürge” (Flying Broom) which state that they strive on behalf of women, are examined by using the technique of content analysis. Problematizing how women organizations use the Internet as alternative media, this study is intended to point out how women organizations approach women problems, how they formulate those problems, what issues they are inclined to associate with women issues, how they conceptualize women’s rights, and what they have done for women.

Keywords: the new media, alternative media, the Internet, women organizations, women’s rights.

GİRİŞ

Bir toplumsal hareket olarak değerlendirilebilecek olan kadın hareketi, bir çok toplumsal hareket gibi, 1960’lardan sonra söyleminde, taleplerinde, hak arama mücadelesinde farklı bir yapı içerisine girmiştir. 1960’ların sonlarından itibaren yeni toplumsal hareketler alternatif bir politik kültürün geliştirilmesine katkı sağlamanın yanı sıra özgürlük, insan hakları kavramları üzerinde de yeniden düşünülmesini sağlamış, demokrasinin çoğunluktan daha çok çoğulculuktan yana olması gerektiği noktasındaki talepleri artırmış, sivil toplum anlayışının önemini daha fazla vurgulamıştır.

Yeni politika anlayışı farklı kimliklerin varlıklarını koruyabilmeleri, politik ve kamusal alanın aktörleri olarak kabul edilmeleri şeklinde bir içerik de kazanmıştır. Yeni politika anlayışı yeni politik aktörleri gündeme getirmiş, örgütlü binlerce dernek, girişim ve kuruluşu temsil eden, ekonomik ve sosyal haklarla, çevreyle, cinsiyetler arası ilişkilerle ilgili talepleri ve eleştirileri ifade eden bir ses yükselmeye başlamıştır (Sanlı 2005: 11-12).

Bu seslerin yükselmesinde ve bir güç olarak ortaya çıkmalarında yeni medyanın da önemli bir rolü olmuştur. Toplumsal cinsiyet, cinsellik, ırk etrafında dönen bir dizi mücadele de yeni iletişim teknolojileri dolayısıyla yürütülmüştür. 1990’lardan sonra kadınlar düşüncelerini geniş kitlelere ulaştırabilmek, sorun ve mücadelelerini anlatabilmek için elektronik alanlar, web siteleri, tartışma grupları, mail listeleri oluşturmuşlardır. Özellikle Afrika ve Latin kökenli Amerikan kadınlarının haklarını savunmak için oluşturdukları web siteleri ve tartışma grupları oldukça dikkat çekicidir. İnternet hem sağ hem sol hem de merkez politika tarafından kendi gündemini ve çıkarlarını savunmak üzere kullanılan çekişmeli bir alan (Kellner 2004: 729-732) olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ancak internetin farklı seslerin kendilerini ifade etmede önemli bir araç olması iletişim teknolojilerinin demokratik potansiyeli üzerine söylemlerin her zaman olumlu bir zeminde ele alındığı anlamına gelmemektedir. Kimi yaklaşımlar iletişim teknolojilerine doğal bir demokratikleştirme özelliği atfederlerken, kimileri iletişim teknolojilerini sistemin bir tür yeni baskı ve kontrol aracı olarak tanımlamaktadır (Hacker 1996: 213, Jakubowicz 1994: 82-85, Sparks 1994: 21-23, Dahlgren, 2000). Street (1997) internet üzerine yoğunlaşan tartışmaların elektronik demokrasiyi gündeme getirdiğini vurgulayarak bir yandan politikacı ve politik aktivistlerin iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle Antik Yunan dönemindeki gibi bir demokrasinin olabilirliği, bir yandan da bazı araştırmaların teknolojinin demokrasinin problemlerini çözmede yetersiz kalacağı görüşlerine yer vermektedir. Elbette internetteki özgürlük gerçek yaşamdaki özgürlük anlayışından farklıdır ancak marjinal grupların temsili internette kolaylaşmaktadır (O’Loughlin 2001: 603, Van Aelst ve Walgrave 2002: 465). Ayrıca interneti rasyonel eleştirel vatandaş söyleminin kamusal alanın genişletilme aracı olarak görenler de bulunmaktadır (Dahlberg 2001: 615-616). İnternet yalnızca kamuoyunun biçimlenmesinde haber ve bilgiyi taşıyan bir araç olarak değil, kendisi üzerinde kamusal ilişkilerin gerçekleştiği bir alan olma özelliği ile de dikkat çekmektedir (Timisi 2003: 140).

Her ne kadar iletişim teknolojileri alanı hegemonek örüntüler ve toplumsal cinsiyet ideolojisi ile biçimlenmiş olsa da (van Zoonen 2002: 15) kadınlar için özgürleşme ve kendini gerçekleştirme olanaklarına da sahip olduğu gözardı edilmemelidir. Bu alan da diğer alanlar gibi bir mücadele alanıdır ve bilişim teknolojilerinin kadınlar yararına ve kadınlar için kullanılma olanaklarına sahip olması kadın hareketi açısından yeni medyanın özellikle internetin önemini bir kez daha artırmaktadır. Özellikle masaüstü yayıncılık, elektronik yayıncılık, e-

posta ile haberleşme, internet üzerinden küresel ve yerel bilgi bankalarına ulaşma, haber ve sohbet gruplarına, forumlara katılma, internet üzerinde (sanal) eğitim vb. olanaklar hem kadınların hem de kadın sivil toplum örgütlerinin etkinliklerini desteklemekte, yaygınlaştırmaktadır. Daha da önemlisi kadınların kendi sözlerinin dolaşıma girmesine olanak tanımaktadır. Kadın örgütleri, bilişim teknolojileri aracılığıyla kolay ve hızlı eriştikleri bilgiyi daha kolay yöneterek lobicilik faaliyetlerini güçlendirebilmektedirler (Binark 2001: 202-203, Göker 2007: 206, van Zoonen 2002: 10).

Bu çalışmada Türkiye’de kadın örgütlerinin interneti alternatif bir medya olarak nasıl kullandıkları üzerine odaklanılmıştır. Bu amaçla kadın hareketi noktasında verdikleri mücadele ile ön plana çıkan “Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği” ve “Uçan Süpürge”nin internet siteleri incelenmiştir. Çalışmada öncelikle bir toplumsal hareket olarak “kadın hareketi” üzerine değerlendirme yapılmış, kadın hareketi üzerinde kadın örgütlerinin rolü ve kadın örgütleri açısından internetin alternatif bir medya olarak nasıl bir güç olduğu teorik düzlemde tartışılmıştır. Çalışmada belirtilen kadın örgütlerinin internet siteleri ise; kadın sorunlarına yaklaşım biçimleri, ne tür konuları kadın sorunları ile ilişkilendirdikleri, kadınlar adına yaptıkları çalışmalar çerçevesinde analiz edilmiş ve kadın örgütlerinin internet sitelerini alternatif bir medya olarak ne derece kullandıkları belirlenmek istenmiştir.

1. BİR TOPLUMSAL HAREKET OLARAK “KADIN HAREKETİ”

Feminizm güçlü muhalefetler karşısında siyasal haklarını kabul ettirebilmek için her defasında yeni hamlelere girişmek zorunda kalmış (Sanlı 2005: 179-180) bir toplumsal harekettir. Feminist eleştirinin temel temalarından biri ve egemen anlayışı değiştirme çabası, kadınlığa ve erkeklığe, kadınlara ve erkeklere, kadına ve erkeğe dair sınıflandırmaların yapılması ve sınırları üzerine odaklanmıştır. Bu sınıflandırmalar, kamusal ve özel kavramlarının inşası ile bağlantılı kılınmıştır. Feminist tarihçiler açısından kamusal/özel ayrımı 1960’larda yeniden ortaya çıkmış ve böylesi ikili ayrımlar, çeşitliğe, çoğulluğa ve sınırların bulanıklaşmasına önem veren güçlü feminist çözümlemelerin

eleştirisine uğramıştır (Davidoff 2002: 189-190). Feminist hareketin tarih boyunca benimsediği örgütlenme ve katılım biçimleri incelendiğinde kadınların bilinç yaratma kümeleri ya da günlük yaşamlarında yoğun tartışmalar yapan küçük kümeler oluşturma eğilimi gösterdikleri böylece özel ile kamu alanları ve kişisel ve siyasal egemenlik arasında yakın ilişki oluşturma doğrultusuna yöneldikleri görülmektedir. Örgütsel açıdan bakıldığında kadınlar için kendilerini kişisel ve iç-özel olarak açıklayabilecekleri bir siyasal eylem alanı yaratmak zorunlu hale gelmiştir (Bonder 1986: 10-12). 1789 devriminden sonra Batı toplumlarında eşitlik ve özgürlük kavramlarının bir uzantısı olarak feminist akımlar ortaya çıkmış, kadınlara erkeklerle eşit yasal haklar tanınmasına yönelik olan feminizmin sözcüleri durum saptaması yapmaktan ve yasal düzenlemeler önermekten öteye gidememişlerdir (Çitçi 1982: 8-11). Feminizm XIX. yüzyılda aydın çevrelerde destek görmesine rağmen kadınların siyasal hak eşitliği ya da oy hakkında cisimleşen eşitlik statüsüne erişmeleri ancak Birinci Dünya Savaşı ertesinde mümkün olmuştur. Öteki yasalarda düzenlenen eşitsizlik hallerine son verebilmek için bu mücadelede ağırlığın oy hakkına verilmesi gerektiği konusunda birleşen feminizmin bu dönemde sınırlı bir hedefi vardır (Tekeli 1988: 110-111). XX. yüzyılda kadın haklarında önemli gelişmeler olmuş kapitalist toplumlarda kadınlara siyasal haklar ve eğitim hakkı tanınması noktasındaki mücadeleler artmış, sosyalist toplumlarda çabalar kadının yasal eşitliğe kavuşmasının yanı sıra, toplumsal üretime katılmasını sağlayacak önlemler üzerinde odaklanmıştır (Çitçi 1982: 8-11). Feminizmin yeniden doğuşunun somut koşulları İkinci Dünya Savaşı sonrasında olmuştur. İkinci Dünya Savaşı sonrasında gelişmiş kapitalist toplumlarda yaşanan hızlı büyüme ve iktisadi gelişme kadınların somut yaşamlarını ve bilinç düzeylerini etkilemiş, giderek yeni feminizmin maddi temellerini hazırlamıştır (Tekeli 1988: 110-111).

Mitchell (2006: 35) feminizmin sınıfsal konumları ya da geçmişteki siyasal tavırları ne olursa olsun bütün kadınlara açık olduğunu ve feminizmin kadın olmak hakkında olduğunu vurgulamaktadır. Ancak kadın özgürlük hareketleri incelendiğinde öncelikli olarak kadınlar arasındaki farklılıkları kurumsallaştırmakla çok

fazla ilgilenilmediği görülmektedir. Çalışmalar kadınlar ve erkekler arasındaki eşitsizlikler üzerine yoğunlaşmış ancak 1980'lerden sonra yapılan feminist tartışmalar farklı ırk, sınıf, kültür, cinsellik, millet ve dinden gelen kadınların üzerinde kurulan baskının, farklı şekillerde ortaya çıktığını ve farklı nedenlerden kaynaklandığını göstermiştir. Siyah kadınlar, lezbiyenler ve işçi sınıfına mensup kadınlar feminizmin temel söylemlerini tam da hareketin dışına atılma deneyimlerini dile getirmek için kullanmaya başladıkları zaman, feminist politikalar içindeki bazı çatışmaların ciddiyeti fark edilmeye başlanmıştır. Kadınlar arası farklılıklar ve kadın kimliği kavramı son dönem feminist araştırmaların öncelikli konularını oluşturmuş (Kırca Schroeder 2007: 64-67) ve yapılan çalışmalar sorunları derinlemesine analiz edebilmenin yollarını açmıştır. Treichler ve Wartella (1986: 1) da feminist araştırmaların iktidar ilişkilerinin doğrudan çözümlenmesi, cinsiyet farklılığının toplumsal ve kültürel olarak kurulduğunun gösterilmesi, iletişimi meydana geldiği içerikle yaşam tecrübesi ile beraber ele alma gerekliliği, cinsiyet farkının sınıf, ırk, yaş ve etnik köken ile beraber ele alınması gerektiği ve toplumsal değişim için bir ortak gündem koyma noktasında önemli katkı sağladığını belirtmektedirler.

2. TÜRKİYE'DE KADIN HAREKETİNİ GÖRÜNÜR KILMADA KADIN ÖRGÜTLERİNİN VE YAPILANMALARININ YERİ

Toplumsal örgütler tıpkı siyasal partiler gibi demokratik toplumlarda bir tür siyasal meşruiyet aracıdır. Bunlar gönüllülük esasına dayalı ve resmîyetten uzak bir kolektif gücü temsil etmektedir. Süreklilikleri ve etkileri aktivistlerin ilgi ve desteğine bağlı olduğu gibi bu örgütlerin siyasetle olan ilişkileri de ilgili oldukları alanlara bağlıdır (Sanlı 2005: 85). 1970'li yıllardaki yeni toplumsal hareketlerin sivil toplum kavramının ve örgütlerinin önemini artırması ile toplumsal hareketlerden özellikle kadın hareketi, çevre hareketi ve etnik azınlık hareketleri toplumsal ihtiyaçları karşılamak üzere örgütlenmiş demokratik kurumlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Sanlı 2005: 27-30). Türkiye'deki feminist düşüncenin oluşum sürecine bakıldığında sadece Batılı düşünce akımlarından değil, aynı zamanda uluslararası örgütler

ve ulus aşırı ağlardan da etkilenildiği görülmektedir. Türkiye'deki feministleri harekete geçiren bu etkileşim, başlangıçta Türkiye'de feminist politik mücadeleyi oluşturmanın çeşitli yollarını açmıştır. Daha sonra kadınların yerel taleplerine yönelik politikalar üretmelerine temel oluşturmuştur (Kırca Schroeder 2007: 78-79).

Türkiye'de kadın hareketini görünür kılmada verilen mücadele incelendiğinde aslında İkinci Meşrutiyet dönemine kadar gitmek gerekir. İkinci Meşrutiyet döneminde dikkati çeken kadınların örgütlenerek çeşitli dernekler kurmuş olmaları ve yine çıkarmış oldukları dergilerin varlığıdır. Kurnaz (1991: 77) bu dönemde kadının hükümetin de desteği ile cemiyetçilik faaliyetlerinde bulunma, basın ve ekonomi hayatına atılma gibi imkanlar ile çeşitli çalışma alanları bulunduğunu belirtmektedir. İkinci Meşrutiyet yılları Batı'daki feminist harekete koşut olarak Osmanlı kadınlarının faal oldukları yıllardır. Bu ortamda bir çok kadın derneği kurulmuştur. Osmanlı Kadınları Terakkiperver Cemiyeti, Teali Nisvan Cemiyeti, Osmanlı Cemiyet-i Hayriye-i Nisaiye, Müdafaa-i Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti Osmanlı feministlerinin kadın hukukunu savunmaya yönelik girişimleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Hilal-i Ahmer (Kızılay) kadınlar şubesi, gerek Balkan Savaşları'nda, gerekse Birinci Dünya Savaşı'nda cephe gerisinde büyük roller üstlenmiştir (Kırkpınar 1999: 97). Milli Mücadele döneminde de kadınlar mücadeleyi destekleme adına dernekler kurmuşlardır. Kadınlar bu cemiyetlerde görev almanın dışında Kurtuluş Savaşı'nda yaptıkları mitinglerle de oldukça ses getirmişlerdir. Kadınlar İstanbul'un dışında Anadolu'da da mitingler gerçekleştirmişlerdir. Anadolu kadınlarının tam anlamıyla örgütlenmeleri 7 Aralık 1919'da kuruluşunu tamamlayan Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti ile olmuştur. Sivas'ta kurulan cemiyet milli mücadelede etkin bir rol oynamıştır. Hilal Kadınlar Cemiyeti, Mali Sandıklar, Aydın Muavenet-i Hayriye Cemiyeti ve Yardım Komiteleri de bu dönemde benzer amaçlar için çalışan kadın teşkilatlarıdır (Kırkpınar 1999: 125-131, Kaplan 1996, İnan 1982: 107-139, Gül 1996).

Osmanlı döneminde siyasal bilinci hayli yüksek olan feminist kadınlar Cumhuriyet Halk

Fırkası kurulmadan önce 16 Haziran 1923 tarihinde Kadınlar Halk Fırkası'nı kurarak Cumhuriyet döneminin ilk siyasal oluşumunu meydana getirmişlerdir (Çaha 1996: 116, Baykan 1998: 102). Nezihe Muhittin Hanım başkanlığında kurulan bu siyasi teşkilatın çalışmaları bazı çevrelerin tepkisine neden olduğu için siyasi teşkilat özelliğine sahip olmayan Türk Kadın Birliği (1924) kurulmuştur. Yaptığı çalışmalarla kadın haklarını savunan Cumhuriyet'in ilk kadın cemiyeti; Türk Kadın Birliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu cemiyet milli mücadele sırasında kurulan Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti'nin dağılmasından sonra oluşturulmuştur. Cemiyet Cumhuriyet'in ilk yıllarında 1923-1935 inkılap hareketlerini destekleyen faaliyetlerde bulunmuş, ülkede mevcut gelişmeler üzerine yönetmeliğini değiştirerek siyasi haklar için çalışan ilk kadın derneği haline dönüştürülmüştür. Türk Kadın Birliği yardım amaçlı sosyal faaliyetlerinden başka, kadınların siyasi haklarının kazanılmasında önemli roller üstlenmiştir (Kaplan 1988: 139-160, Demiray 2006: 191-192). Bu yapılanma kadınlara seçme ve seçilme hakkı verilmesi için bir mücadele içine girmiş, Kadınlar Birliği giriştiği oy hakkı mücadelesinde başka kuruluşları da harekete geçirmiştir ancak birlik 1935 yılında kapanmıştır (Çakır 1996: 77-78). Çaha (1996: 119-120) bu birliğin kapanmasının Türk kadınının feminizm yolundaki serüveninde bir dönüm noktası olduğunu belirtir ve bu eylemin kadınlar cephesinde oluşan sivil toplum potansiyelinin de yok oluşu olarak yorumlanabileceğini ifade eder. Türk Kadınlar Birliği 1949 yılında kazanılmış kadın haklarının savunulması ve güçlendirilmesi, kadının kültürel gelişimi ve hayat şartlarının iyileştirilmesi amacıyla yeniden kurulmuştur (Kaplan 1988: 139-160). Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği (1949), Kadın Haklarını Koruma Derneği (1954), Türk Anneler Derneği (1959) gibi oluşumlar da benzer amaçlarla hareket etmiştir.

1961 Anayasası'yla demokratik hak ve özgürlüklerin genişletilmesi toplumun bazı kesimlerinde büyük bir hareketlilik yaratmıştır. Bu hareketlenme içinde kadın örgütlerinin sayısında da bir artış gözlenmektedir. 1965 yılında Beria Onger İleri Kadınlar Derneği'ni kurmuştur. Bu dernek Sol Kemalist bir yaklaşım içinde hareket etmiş, çalışmalarını 1970 yılına kadar sürdürmüştür (Kılıç 1998: 348-355). 1968

yılında kurulan Türk Hukukçu Kadınlar Derneği ise amacını; tüm hukuk problemlerini, özellikle toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak amacıyla, kadın, çocuk, aile sorunları ile ilgili yasaları, yayınları inceleyerek kendi öncelikli alanları içinde savunuculuk, kampanya, araştırma, eğitim ve lobi çalışmalarını yürütmek olarak belirlemiştir.

1969 yılında ilk kez açıkça politik hedefler koyan bir kadın derneği olan Devrimci Kadınlar Derneği kurulmuştur. Bu dernek 1971 darbesiyle kapatılmıştır. 1972'de Türkiye Ulusal Kadınlar Partisi kurulmuş, gereklerini yerine getiremeyen parti 1972 ve 1977'de seçimlere katılmamış 1980 askeri darbesinden sonra kapatılmıştır (Kılıç 1998: 348-355). 1975-1985 yıllarını kapsayan on yılın Birleşmiş Milletler tarafından "Kadın On Yılı" ve 1975 yılının da "Kadın Yılı" olarak ilan edilmesi Türkiye'de kadın konusuna daha fazla dikkat çekilmesine neden olmuştur. Bu konuda erken davranan gruplardan biri sol kesim olmuştur. 1975 yılından itibaren sol gruplar kadınları değişik dernekler aracılığıyla örgütlemişlerdir. Türkiye İşçi Partisi 1975 yılında İlerici Kadınlar Derneği'ni (İKD) kurmuştur. Bu dernek Türkiye'de ilk defa 8 Mart 1976 tarihinde Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nü kutlamıştır (Çaha 1996: 131). İKD üyesi kadınlar yasal çalışma süreleri boyunca (1975-1978) Türkiye çapında 33 şube ve 35 temsilcilik kurmuş, yayınladıkları *Kadınların Sesi* gazetesinin tirajı 35 bine kadar çıkmıştır (Akal Aslan 2001: 461). Tüm bu gelişmeler 1980'lerden önce kadın örgütlenmelerinin varlığını göstermesi açısından önemlidir. Ancak ne bu örgütlenmelerde ne de diğer politik hareketlerde kadınların, kadın oldukları için ezildikleri tam olarak gündeme getirilmemiştir (Yılmaz 2008: 525). Kırcı Schroeder (2007: 85-86) 1980'lere kadar Kemalist reformlar sayesinde kadınların kamusal alanda eşit haklar elde ettiklerini söyleyerek yeni bir kadın hareketine ihtiyaç olmadığını düşünen kadınların bu süreçte bir takım dernekler kurarak kadınların Cumhuriyet'in ilk yıllarında elde ettikleri hakları koruma amacını taşıdıklarını belirtmektedir. 1980'li yıllarda yeniden gelişen feminist hareket kadınların yerel problemlerini aşarak global düzeyde bilim, devlet, patriyarki, erkeklik, kadınlık, kadın yazını, aile vb. kavramlara da yönelmiştir. Bu kavramların projektöründen Türkiye'de bir alternatif söylem geliştirilmiştir.

Çaha (1996: 141) farklılığı, alternatifliği ve global özelliklerinden dolayı bu hareketi sivil feminizm olarak nitelemenin doğru olacağını belirtmektedir.

1982-1990 yılları arasında öncelikle İstanbul ve Ankara gibi büyük kentlerde az sayıda küçük grupların katıldığı eylemler gerçekleştirilmiştir. 1982'de İstanbul'da YAZKO (Yazar ve Çevirmenler Yayın Üretim Kooperatifi) tarafından Gazeteciler Cemiyeti'nde düzenlenen feminizmin kamuoyu önünde ilk kez açıkça savunulduğu sempozyumu, 1983'de *Somut* dergisinde yayınlanan feminist kadın sayfası izlemiştir (Kırkpınar 1999: 302). Böylece feminizm basında ilk kez yer almıştır. *Somut* deneyimi kadınlarda devletten, siyasal partilerden ve öteki sosyal gruplardan bağımsız bir siyasal oluşuma yönelme eğilimi ve cesareti geliştirmiştir (Çaha 1996: 145). 1983 yılının önemli bir gelişmesi de "Kadın Çevresi Yayıncılık Hizmet ve Yayıncılık Şirketi'nin" kurulmasıdır. Kısa adıyla KÇ feminist kadınların kurduğu ilk tüzel kişiliktir. KÇ feminist kitap çevirileri yapmış, söylemsel alanda feminist politik tavrı, kendine ait bir dil üretme noktasında bir adım daha ilerlemiştir. KÇ içinden kadınlar *Feminist* adlı dergiyi çıkarmışlardır. *Feminist*'ten bir yıl sonra *Sosyalist Feminist Kaktüs* dergisi yayınlanmaya başlamıştır. Sol içindeki kadınlar arasında feminizmi yaymak isteyen dergi iki ismi birlikte kullandığı için hem feministler hem de sosyalistlerce eleştirilmiştir (Yılmaz 2008: 529-530). *Kaktüs* grubu kadın-erkek eşitsizliğini üreten şeyin yalnızca ideoloji değil, cinsiyet ve üretim ilişkilerini kapsayan tüm bir toplumsal ilişkiler sistemi olduğunu savunmuştur. Sosyalist feministler kadın hareketi içinde ideolojik farklılıklarını en net biçimde ortaya koymaya çalışan gruptur (Arat 1992: 82). 1980 sonrasında dikkat çekici bir başka olgu ise, gelişen İslamcı hareket içinde kadınların rolüdür. Refah Partisi'nin özellikle İstanbul'da güçlenmesinde ve belediye seçimlerini kazanmasında partili kadınlar belirleyici olmuşlardır. Gene bu yıllarda *Kadın ve Aile*, *Mektup* ve *Bizim Aile* (1) gibi İslamcı kadın dergileri (Kılıç 1998: 355-360) seslendikleri kitleleri etkilemeyi başarabilmişlerdir.

1980'lerin önemli bir olayı da 1986'da Türkiye'nin de onayladığı Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığa Karşı Uluslararası Sözleşme'nin

uygulanmaya konulmasını talep etmek üzere yürütülen dilekçe kampanyasıdır (Kırkpınar 1999: 302). Bu kampanya çok ses getirmiş ve dilekçe 8 Mart 1987 tarihinde 7000 imza ile birlikte Meclis'e verilmiştir (Timisi ve Ağduk Gevrek 2007: 23). Ayrımcılığa Karşı Kadın Derneği 1987-1990, aynı yıl Ankara'da kurulan Kadın Dayanışma Derneği de kadın hakları için verilen mücadelede önemli görevler üstlenmişlerdir. Kadın Kültür Evi 1989 yılında kurulmuş, kadınlara ücretsiz hukuk danışmanlığı da sağlayan Kültür Evi 1990'da kapanmıştır (Kılıç 1998: 355). Çeşitli yıllarda yapılan 8 Mart kutlamaları ve gösterileri, şenlikler, tartışma toplantıları, paneller, 1989'da Ankara'da toplanan 1. Feminist Hafta Sonu ve aynı yıl feministlerle solcu kadınları karşı karşıya getiren 1. Kadın Kurultayı, aynı yılın sonunda cinsel tacize karşı başlatılan yeni bir kampanya ve nihayet aile içi şiddete maruz kadınlar için sığınma evi ve kadın haklarıyla ilgili çalışmalar yapmak ve materyal toplamak için birkaç merkezin çalışmaları Türkiye'de feminist hareketin gittikçe geliştiğini ve güçlendiğini göstermektedir (Tekeli 1993: 34).

1980'lerde feministlerden başka kadın örgütleri de kurulmuştur. Bunlardan biri Semra Özal'ın kurduğu Türk Kadını Güçlendirme ve Tanıtma Vakfı'dır (1986). Zengin kadınlar örgütü olarak bilinen vakıf uzun ömürlü olamamıştır. 1986 yılında kurulan bir diğer vakıf ise; Kadın Emekini Değerlendirme Vakfı'dır. Bu vakfın amacı ise; atıl kadın emekini geleneksel ev işleri dışına çıkararak gelir getirici yaratıcılığa dönüştürmek, bu yolla kadının sosyo-ekonomik statüsünü yükseltmek olarak belirlenmiştir. 1988 yılında kurulan Demokrasi Mücadelesinde Kadın Derneği (DEMKAD) ise; emekçi kadınlar arasında örgütlülük gücüyle erkeklerle omuz omuza mücadele etmenin koşullarını yaratmak ve kadınların ülke sorunlarından bağımsız olarak görmedikleri sosyo-ekonomik sorunlarını çözmek hedefini gütmüştür. Aynı yıl kurulan Demokratik Kadın Derneği, kadını cins olarak ezilmişliğe mahkum eden ekonomik, toplumsal kurumların değiştirilmesi, kadınlar üzerinde yüzyıllardır süregelen her türlü baskının kaldırılması, gelenek ve değer yargılarının dönüştürülmesi amacını benimsemiştir. 1989 yılında kurulan Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği de aktif çalışmalara başlamış (Kılıç 1998: 355-360) ve kendini ülkede herke-

se eşit bir çağdaş eğitimin sağlanması, böylece bilinçli, eğitilmiş, evrensel insan, çocuk, kadın haklarına saygılı, çevreye duyarlı, Atatürk ilke ve devrimlerinin aydınlığında, çağdaş bir toplum oluşturulması amacıyla kurulmuş, partiler üstü bir dernek olarak tanımlanmıştır.

1990'lara kadar olan süreçte kadın hareketinin öncelikli hedefi, daha çok kadına yönelik şiddetin görünür hale gelmesi ve bu konuda bir kamuoyu oluşturulmasıdır. Kadınlar cinsiyetçi algılamaya biçimlerini değiştirmek hedefiyle hareket ederken bir farklılık ve farkındalık yaratmakla kalmamışlar, farklı çözüm stratejileri de geliştirmişlerdir. Bu çözüm stratejilerini 1990 sonrası dönemde kurdukları dernek, vakıf, platform gibi kurumlarda gerçekleştirmeye çalışmışlardır. 1990'lı yıllar kadın hareketi içinde farklılığın, heterojenliğin ve farklı feminizmlerin belirginlik kazandığı bir dönem olmuş ve bu yıllarda da ilk kurumsallaşma çabaları kadına yönelik şiddetle mücadele ekseninde anlam bulmuştur. Kadına yönelik şiddet meselesinin feministlerce devamlı gündemde tutulması kurumsallaşmayı sağlayan temel faktördür (Yılmaz 2008: 543).

Bunun bir yansıması olarak 1990 yılında Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı'nın kurulması gösterilebilir. Vakıf şiddetle yüz yüze olan kadınlarla dayanışmayı sürdürmek, aile içindeki şiddete karşı mücadeleyi yaygınlaştırmak amacıyla 1990 yılından beri çalışmalarını sürdürmektedir. 1990 yılındaki bir diğer önemli gelişme ise; Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nün (KSSGM) kurulmasıdır. KSSGM Türkiye'de kadın hareketinin hazırladığı ortamın etkisi ve devamında oluşmuştur. Ancak kadın örgütlerinden bazıları öncelikle kendilerinden hiçbir görüş alınmadan kurulan genel müdürlüğün teşkilat yasası içinde yer alan belli başlı kavramlara yoğun eleştiriler getirmişlerdir (Acuner 2007: 127-138). Kurumun amaçları toplumsal, ekonomik, kültürel ve politik alanlarda toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine son vermek biçiminde belirlenmiştir. Müdürlük 1980'lerin sonlarından itibaren feminist hareketin gündeminde bulunan çeşitli konularla ilgilenmiştir (Kırca Schroeder 2007: 97). 1990'larda kadınların örgütlenme biçimindeki çeşitliliğin en güzel örneklerinden biri de İstanbul'da Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi adıyla ilk kadın kütüphanesinin

açılmasıdır (1990). Aralık 1991'den itibaren haber bülteni çıkarmaya başlayan kütüphane ulusal ve uluslararası etkinliklerle birlikte bibliyografya ve kadın sözlü tarih çalışmaları yürütmektedir. 1990'larla birlikte bir örgütlenme biçimi de üniversitelerde başlar ve kadın sorunları araştırma ve uygulama merkezleri ve daha sonra kadın araştırmaları lisansüstü programları kadın sorunlarını görünür hale getirmede önemli roller üstlenirler (Demiray 2006: 195).

1990'ların bir diğer önemli olayı, 1993 yılında Mor Çatı öncülüğünde kadına yönelik şiddete karşı kurumların ve kadın örgütlerinin haberleşmesi, bilgi aktarım ağı kurmak amacıyla 1. Kadın Sığınakları Kurultayı'nın toplanmasıdır. Kurultay 4320 sayılı "Aileyi Koruma Kanunu" ve "Medeni Kanun" tasarılarının biçimlenmesi noktasında da önemli roller oynamıştır (Yılmaz 2008: 544-545). 1993 yılında ayrıca Kadının İnsan Hakları Eylem-Araştırma Merkezi kurulmuştur. Amacı kadınları güçlendirmek, ayrımcılığı sona erdirmek olan bu yapılanma, özellikle taban örgütlerine destek olma çalışmaları yürütmektedir. İslam Yasaları Altında Yaşayan Kadınlar gibi uluslararası kadın kuruluşlarıyla işbirliği yapmaktadır (Kılıç 1998: 356-360). Yılmaz (2008: 559) 1995 yılında kurulan Başkent Kadın Platformu'nun da dinsel değerlerin kadınlar aleyhine yanlış yorumlanmasına karşı mücadele verdiğini ve aile içi şiddetle mücadele, sığınma evlerinin açılması, Medeni Kanun'un mal rejimi ile ilgili yükümlülüklerinin değiştirilmesi, resmi nikahın yaygınlaştırılması, pozitif ayrımcılık politikalarının geliştirilmesi gibi konularda Türkiye'deki kadın hareketi ile birlikte hareket ettiğini söylemektedir.

1990'larda çalışmalarına başlayan Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği, Uçan Süpürge gibi kadın örgütleri ise kadın konusuna çok geniş bir perspektifte yaklaşmakta ve uluslararası düzlemde de bir lobicilik faaliyeti içerisinde çalışmalar yapmaktadırlar. Yine 1997'de kurulan ve misyonunu kadınların seçimle ve atamayla gelinen tüm karar verme mekanizmalarında eşit temsilini sağlamak olarak belirleyen Kadın Adayları Destekleme ve Eğitim Derneği (KA-DER) ise kadının siyasetteki temsil sorununu ortaya koyan çalışmaları ile dikkat çekmektedir. Özellikle KA-

DER'in 2007 Genel Seçimleri öncesi "Meclise girmek için erkek olmak şart mı?" sloganıyla başlattığı kampanya medyanın olduğu kadar siyasilerin de ilgisini çekmiştir (2). Aynı yıl kurulan Cumhuriyet Kadınları Derneği ise kendisini Ulusal Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet Devrimleri ile kazanılmış olan ekonomik ve siyasal bağımsızlığın, özgürlük, demokrasi ve aydınlanmanın korunması, savunulması, ülke ve halk yararına geliştirilmesi için çalışan bir sivil toplum örgütü olarak tanımlamaktadır. Bu dernek, 15 Şubat 1997 tarihinde, 50.000'i aşkın kadının katılımı ile Ankara'da gerçekleştirilen, Şeriata Karşı Kadın Yürüyüşü'nün ardından kurulmuştur.

1990'ların kadın hareketi açısından dikkat çeken bir yönü de siyaset sahnesinde Kürt kadınların görünmeye başlamasıyla birlikte Türkiye'de feminizmin özgünlüğü tartışmalarına yeni bir boyut eklenmesidir. 1990'larda yalnızca kadın sorunları değil aynı zamanda etnik grupların sorunları da politik partiler ve devletin gündeminde yer almaya başlamıştır. Bu politik ortam Kürt kadın hareketinin doğuşunun koşullarını hazırlamıştır. Kürt feministler kendi dergilerini yayınlamaya başlamışlar ve bu yayınları 1990'lı yılların politik ortamında birbirleriyle yarışan söylemler arasında bir yer edinebilmek için diğer kadın gruplarıyla diyalog kurma aracı olarak kullanmışlardır (Kırca Schroeder 2007: 117). 1990'lı yıllarla birlikte Kürt kadınları kendi örgütlerini yaratmaya başlamışlardır. Bu örgütlenme pratiklerinden bazıları, Dicle Kadın Kültür Merkezi, Bağımsız Kürt Kadın Grubu, Ulusal Demokratik Kürt Kadın Derneği'dir. Kürt kadınların çıkardıkları (Yılmaz 2008: 561) ilk dergi 1996'da yayınlanmaya başlayan *Roza* isimli dergidir. *Roza*'yı *Jujin*, *Jin u Jiyan* ve 1998'de çıkmaya başlayan *Yaşamda Özgür Kadın* dergileri izlemiştir. 1995'ten beri Çok Amaçlı Toplum Merkezleri (ÇATOM) adı altında etkinlik gösteren bir kadın kuruluşu oluşturulmuştur. Ancak bu projeler dört Kürt kadın dergisi tarafından özellikle ÇATOM'ların bir devlet kurumu olmaları nedeniyle eleştirilmiştir (Açık 2007: 285-295).

1990'larda dikkate değer bir başka gelişme ise; Barolar içinde kurulan "Kadın Hukuku Komisyonları" ve bu komisyonların oluşturduğu bir tür çatı organ olan TÜBAKKOM'un (Türkiye

Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu-1999) ortaya çıkmasıdır. Bu kurumlaşma Türkiye genelinde sayısı 30'u bulan Kadın Hukuku Komisyonları eliyle kadınlara sağlanan hukuk danışmanlığı desteği açısından yaygın bir imkanın oluşturulmasını sağlamıştır (Işık 2007: 51). 2000'ler ise; kendini feminist olarak tanımlamayan ama kadın dayanışması ile hareket etmeye çalışan Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER-2002) gibi örgütlerin çoğalması ile bize toplumsal cinsiyet meselesinin bir ana akım haline geldiğini göstermektedir (Yılmaz 2008: 545-546). Bugün kendini feminist olarak tanımlayan veya tanımlamayan pek çok kadın örgütü Türkiye'de faaliyetlerine devam etmekte ve kadın sorununu görünür kılmak için yollarını aramaktadırlar (3).

Kadınların dernek, merkez, platform, kuruluş gibi adlar altında örgütlenmelerinde bu grupların oluşumunda karşılaşılan güçlükler kadın gruplarının dünyaya bakış açıları ve politik eğilimleri ile doğrudan ilgili olsa da kadın örgütlenmelerinin bir kısmı toplumsal olarak onaylanmış kültürel beklentilere cevap veren alışılmış hizmet ve yardım sunan özellikleri ile çalışmalarına devam ederken, özellikle 1980'li yılların ortalarından bu yana kadın sorunlarına feminist bakış açısı ile yaklaşan dergiler, kitaplar, broşürler yayınlamaya, toplantılar düzenleyerek, kampanyalar başlatarak daha çok sayıda kadına ulaşabilmenin yollarını arayan daha aktif kadın örgütleri de bulunmaktadır. Ancak şunu belirtmek gerekir ki; bu kuruluşların iç yapısı, ilişkilerin doğası, kadın taleplerinin yansıdığı bakış açılarının varlığı ya da yokluğu sivil toplumun demokratik doğasının cinsiyet temelinde yeniden değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır (Kümbetoğlu 2001: 303-305).

3. KADIN HAKLARI MÜCADELESİNDE ALTERNATİF MEDYANIN KULLANIMI

1970'lerin sonundan itibaren kapitalist demokrasilerin yeni liberal yayıncı oluşumlar ile karşılaşmaları ve enformasyon akışının ulusal sınırları aşan kârlılığı ulus-aşırı sermaye hareketlerinin gücünün bu alanda varlığını göstermesine yol açmıştır. Bu süreçte kitap, gazete, dergi, radyo hatta televizyonun geleneksel kitle iletişim araçları olarak nitelenmesine neden olacak şekilde yeni iletişim araç ve ortamları

belirmiştir (Köker 2007: 120-121, Splichal 1994: 57). 1970'li yılların aynı zamanda Avrupa'da, Latin Amerika ülkelerinde, ABD, Avustralya ve Kanada gibi çok sayıda göçmen nüfus ile yerli halklardan oluşan çok-etnili ülkelerde çeşitli din/mezhep gruplarının, etnik/yerli toplulukların, savaş karşıtlarının, feministlerin, çevrecilerin alternatif medya örgütleri için altın yılları olduğu görülmektedir (Alankuş 2003: 111-112). Alternatif medya başat temsil pratiklerinin karşısında baskılananların, alt kültürlerin ve toplumda öteki olarak konumlandırılanların kimlik politikalarını, değerlerini, sözlerini ifade eden metinleri dolaşıma sokmaktadır (Binark ve Gencel Bek 2007: 186). Alternatif medya neo-liberal çağın tek meşru gerçeği haline getirilmeye çalışılan baskın küresel/totaliter görüş karşısında gitgide yok olmaya yüz tutan alternatif ve farklı seslere duyulan gereksinimin bir ürünüdür ve küresel medyanın tüm dünyada meşrulaştırmaya çalıştığı haber içeriklerinin aslında egemen konumdaki kesimlerin ideolojilerini ve dünya görüşlerini doğallaştırıp sunduğu yönündeki genel inanişe bir alternatiftir. Alternatif medya aynı zamanda küresel ölçekte dolaşıma sokulmuş olan neo-liberal yönelimli retoriklerin yol açtığı yıkıcı etkiler ve bu etkilere karşı duyulan tepkilerde somutlaşmaktadır (Köse 2007: 234-235).

1990'ların başlarından itibaren söyleyecek sözü olanların kendilerini ifade edebilmeleri açısından daha önce olmayan görece olarak da ucuz bir imkan olan "internet" alternatif kullanımının hizmetine sunulmuş (Alankuş 2003: 111-112) ve alternatif medyanın en önemli araçlarından biri olarak yerini almıştır. Yeni iletişim teknolojilerinin alternatif/radikal medyaların yaratılmasında kullanımı ile birlikte, yerel hareketler küresel bir ağ üzerinde uluslararası dayanışmayı örgütlemiştir. İnternet şimdiye dek geliştirilen tüm medyaları içeren en güçlü iletişim aygıtı haline gelmiştir. İnternet de giderek ticarileşmesine rağmen, muhalifler için etkili bir biçimde kullanabilecekleri ve fazla maliyetli olmayan bir iletişimsel alan olarak hizmet etmektedir (Çoban 2009: 55-58). Köker (1996: 26) farklı kadınlık tahayyüllerinin yayın yoluyla dolaşabilmesinin de ön koşulunun, farklı olanlara eşit söz söyleme imkanlarının oluşturulabilmesinden ve alternatif medya örgütlenmelerinin ve kuruluşlarının varlığının

tanınmasından geçmekte olduğunu ifade etmektedir.

Alternatif bir medya türü olan internet aracılığıyla iletişimin ne anlama geldiği akademik araştırmaların kesin bir sonuç ortaya koymasına izin vermeyecek denli yeni bir sosyal olgu olsa da kadınlar ve toplumdaki başka kesimler de bu elektronik iletişim aracının koruması altında kendilerini daha açıkça ifade edebilme imkanına kavuşmuş görünmektedir. Yüz yüze iletişime içkin olan iktidarın sembolizmi, yeni bilgisayarlı iletişimde henüz dilini bulamamış görünse de, bilgisayarlı iletişim, iletişim sürecindeki iktidar oyunlarının tersine çevrilmesi yönünde bir fırsat sunabilir (Castells 2005: 475-480, Wongthawatchai 2000: 272-273).

Bugün artık politika büyük oranda görsel-işitsel medya ve internet gibi yeni iletişim teknolojileri kanalıyla müzakere edilmektedir. Muhalif grup ve hareketler egemen politik güçlere karşı sahici bir alternatif geliştirmeyi hedeflemişlerse, kitle tabanlarını genişletmek ve fikir ve mücadelelerini nüfusun daha geniş kesimlerine yaymak durumundadırlar. Muhalif aktivist ve entelektüeller politik hayatta belli bir rol oynamak istiyorlarsa yeni teknolojiden yararlanma stratejileri geliştirmek ve müdahale olanaklarını artırmak için elektronik iletişimin gerçekleriyle uzlaşmak zorundadırlar (Kellner 2004: 720-721). Bugün internet sınırları, hiyerarşileri ve hegemonik iktidar odaklarını aşan yapıyla interaktiflik özelliğiyle sivil topluma yeni bir iletişim biçimi sunmaktadır. İnternet aracılığıyla insanlar birbirlerini görmeden eyleme geçme kararı alabilmekte birbirlerini görmeden konuşabilmektedir. Tek tuşla aynı anda binlerce kişiye elektronik posta aracılığıyla ulaşabilme sivil toplum aktivistleri açısından yeni bir kamusalığın habercisi olmuştur (Erdogan Tosun 2006: 63-64).

Bu kamusalığın bir yansıması da kadın aktivistlerin kadın hareketi için verdikleri mücadele de karşılığını bulmaktadır. Alternatif medyayı kadınların kullanımına ilişkin dünyadan örnekler verilecek olursa; Hindistan'da Kali for Woman örgütü Asya'nın en önde gelen yayınevlerinden birine sahiptir. 1984'de Asya'da Kadın ve Medya kitabıyla başlangıç yapan yayınevinin kitapları çeşitli dillere çevrilerek uluslararası düzeyde satılmaktadır. Yine Hin-

distan'daki bir diğer kadın örgütü, Jagori, kadın hareketine mesajlar taşımak için farklı araçları kullanarak broşürler, posterler ve kasetler üretmektedir. FIRE (Feminist Uluslararası Radyo Denemesi) Kosta Rika'da internet üzerinden İspanyolca ve İngilizce yayın yapan ilk feminist radyo istasyonudur. Şili'de Fempress adlı örgüt medya ve internet için feminist makaleler ve radyo programları hazırlamaktadır. Suriye Kadın Birliği, *Arap Kadının Dergisi*'nin yanı sıra Sinema Klubü'nün çalışmalarını desteklemektedir. Filistin'de Filistinli Kadınlar Birliği diğer örgütlerle etkileşim içinde Filistin toplumundaki kadının önyargılı rollerle temsil edilmesini ortadan kaldırmayı amaçlayan televizyon ve radyo programları yapmaktadır (Binark ve Gencel Bek 2007: 188). 1990 yılında Filipinli konfeksiyon işçilerini desteklemek üzere Hollandalı kadınlar tarafından başlatılan ve "Çamaşırlarınız Temiz Kalsın" sloganı etrafında örgütlenen kampanya ve bu kampanya ile bağlantılı hareket, işçilerin içinde bulunduğu kötü çalışma koşullarını tüm dünyaya duyurarak Filipinlilerin yaptığı grevlere destek vermiş ve tüm dünyada ses getirmiştir (Kellner 2004: 728). Türkiye'de ise, *Somut*, *Feminist*, *Sosyalist Feminist Kaktüs* dergileri, Ankara'daki feminist hareketin önemli bir temsilcisi olan Perşembe Grubu'nun (4) çıkardığı *Yeter* dergisi, 1995 yılında çıkarılmaya başlayan *Pazartesi* (5) isimli dergi kadın sorununun tanımlanmasıyla birlikte, artık bu sorunun ortadan kalkması için mücadele etmenin araçlarının tartışıldığı bir zeminde (Demir 2007: 210-211) önemli araçlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

1997 yılından beri çıkmakta olan *Kazete* isimli kadın gazetesi, 2000'li yıllarda çıkmaya başlayan *Kültür ve Siyasette Feminist Yaklaşımlar* ve *Amargi* dergileri kadın hareketi açısından alternatif medya işlevi üstlenmektedirler. Bağımsız İletişim Ağı (Bianet) web sitesinde Kadının Penceresi bölümündeki kadın odaklı habercilik, Uçan Süpürge'nin Yerel Kadın Muhabirler Ağı da alternatif kadın medyasının en güzel örneklerindedir. 2003 yılından beri bu ağın editörlüğünü yapan Doğan (2007: 218-219) yerel kadın muhabirler ağı projesi ya da alternatif kadın haber örgütlenmesinin esas olarak anaakım medyada kadının yanlış ve eksik temsiline bir itiraz olarak doğduğunu, kadının ikincil konumunu pekiştiren, taciz

tecavüz ve her türlü şiddet olaylarında kadına bakışını ve yaklaşımını eleştiren üçüncü sayfa haberlerinin ya da kadınların arzu nesnesi olarak sunulduğu arka sayfa güzellerinin kadınları anlatmadığına inandıkları için yola çıktıklarını belirtmektedir.

Kadına yönelik şiddete karşı 1998 yılından bu yana Kadın Sığınakları ve Danışma/Dayanışma Merkezleri Kurultayı adıyla düzenlenen etkinliğin örgütleyicisi olan bir grup kadın tarafından 2000 yılında kurulan Kadın Kurultayı grubu'nun e-posta ağı (Göker 2007: 209) ise hem bilgi alışverişi hem gündem oluşturma hem de sorunlara çözümler bulmak için müzakere alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadın Sığınakları Kurultayı örneğinde kadınların 1980'lerde oluşturmaya başladıkları söylemsel çerçeve hem kurumsal düzeyde kendini göstermeye başlamıştır hem de farklı kadın örgütlerinin bir araya gelmesi böylece farklı bakış açılarını içeren bir müzakere zemininin oluşmasının önü açılmıştır (Yılmaz 2008: 544-545).

2006 yılında 23 kadın örgütünün desteği ile medyanın yaydığı ve koruduğu cinsiyetçilikle daha örgütlü bir mücadele verebilmek amacıyla kurulan Kadınların Medya İzleme Grubu'nun (MEDİZ), iki elektronik posta grubu bulunmaktadır. Bunlardan ilki temel olarak örgüt üyelerinin kadınların medyada uğradığı ayrımcılık ve hak ihlallerini anında birbirleriyle paylaşmak ve bu ihlaller karşısında yapılacakları tartışmak için oluşturdukları kapalı ama geniş katılımlı medya izleme grubu diğeri ise 6'sı aktif 10 kişilik kapalı "MEDİZ" çalışma grubudur (Tanrıöver ve ark. 2009: 46).

Kadınların bilgisayar ve bilgisayar ağlarını kullanmaları kadınların kendilerini güçlendirme eylemleri için oldukça yararlıdır. Ancak yeni iletişim teknolojilerinin kullanımı kadınların çalışma yaşamına ve kamusal alana etkin yurttaş olarak katılmalarını sağlayacak kanallar olarak görülüyorsa farklı kadın kimliklerinin gündelik yaşamlarını belirleyen ve tanımlayan öğelerin ve ilişki ağlarının iyice kavranıp bu ilişkiler çerçevesinde araçların kullanımının temellendirilmesi gerekmektedir. Yeni iletişim ve enformasyon teknolojilerinin kullanım kültürlerinin yaygınlaştırılmasındaki en önemli engeller, erişim maliyeti yüksekliği, bilgisayar okur-yazarlığının eksikliği, teknoloji kullanımı

konusundaki öz-güven eksikliği, terminolojiye, yani uzmanlık diline duyulan korku ile uzaklık, kullanım kültürü ve olanaklarına ilişkin ilgi ve bilgi eksikliğidir. Bu engellerin aşılması için kamusal alanda erke sahip olanların, çeşitli toplumsal baskı ve çıkar gruplarının toplumun tüm kesimlerini kapsayan hizmet ilkesi doğrultusunda enformasyon toplumu modelini tasarlamaları ve uygulama araçlarını geliştirmeleri gerekmektedir (Binark ve Gencel Bek 2007: 194-198; Munevar Munavar ve Arrieta 2002: 51-59). Ayrıca kadınların sadece internet sitelerine girip onları kullanmaları değil aynı zamanda bu sitelerin hazırlanmasında söz sahibi olmaları da oldukça önemlidir (Puente ve Jimenez 2009: 260).

4. KADININ İNSAN HAKLARI-YENİ ÇÖZÜMLER DERNEĞİ VE UÇAN SÜPÜRGE'NİN İNTERNET SİTELERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

4.1. Araştırmanın Metodolojisi

Bu çalışma kadın örgütlerinin kadınlar adına verdikleri mücadelede interneti alternatif bir medya olarak nasıl kullandıklarını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Çalışmada kadın örgütlerinin internet sitelerinde kadın sorunlarına yaklaşım biçimleri, ne tür konuları kadın sorunları ile ilişkilendirdikleri, kadınlar adına yaptıkları çalışmalar belirlenmek istenmiştir. Araştırmada ele alınan konu kadın hakları adına mücadele veren Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği ve Uçan Süpürge'nin çalışmaları ve internet sitelerini kullanmaları üzerine temellenmiştir. Bu iki kadın örgütünün internet sitelerinin seçilmesinin sebepleri; her iki kadın örgütünün de hem ulusal hem de uluslararası düzlemde çalışmalarını sürdürmeleri, sadece bir kadın örgütü olmayıp kadınlar arasındaki iletişimi sağlamada önemli birer iletişim merkezi gibi hareket etmeleri, projeler ortaya koymaları ve bu projeleri sonuçlandırmaları, kadın sorununu toplumsal bir sorun olarak algılamaları, pek çok kadın örgütünün çalışmalarını desteklemeleri, kadın sorunlarına ilişkin kamuoyu oluşturma sürecinin önemli bir parçaları olmaları, egemen medyada da farkındalık yaratabilecek kadar bir etkiye sahip olmaları şeklinde sıralanabilir. Çalışmada ele alınan kadın örgütlerinin web siteleri 1 Ocak-20 Haziran 2010 tarihleri arasında incelenmiş-

tir. İnternet ortamı ve bu ortamda dolaşan metinler niceliksel ve niteliksel içerik çözümlemesinden, anlatı çözümlenmesine veya konuşma analizine değin farklı yöntemler ile incelenebilmektedir (Binark 2007: 35). Çalışmada niceliksel ve niteliksel içerik çözümlemesi ile araştırma sorularına cevap bulunmaya çalışılmıştır. Çalışma betimleyici bir çalışmadır. İçerik çözümlemesinin nicel değerlere dayandırılmayan veya istatistiksel veriler içermeyen biçimi olarak kabul edilen nitel çözümleme çıkarımlar yapmak amacıyla sayısal veya nicel olmayan içerik göstergeleri üzerine odaklanmaktadır. Nicel içerik çözümlemesi ise, mesajların içeriğindeki açık, görünür özelliklerin ortaya çıkma sıklığının belirlenmesi üzerine odaklanmaktadır (George 2003: 13-14).

Araştırmaya dahil edilen kadın örgütlerinin web sayfaları incelenirken, yapılan çözümler sadece ana sayfa ile sınırlı tutulmamıştır. Ana sayfada yer alan bölümler ve bu bölümlerin içinde yer alan konular da araştırmaya dahil edilmiştir. Ele alınan web siteleri estetik, görsel çekicilik, tasarım açısından bir içerik çözümlemesine tabi tutulmamıştır. Belirtilen konuların araştırmanın sorunsalı ile bir ilgisi olmadığı için bu yönde bir inceleme yapılmamıştır. Bir web sitesi logolar, semboller, resimler ve yazılar gibi birbirinden farklı formatta bir çok öğeyi içinde barındırdığından site içeriğinin tamamını incelemek çok karışık, zaman alıcı ve yorucu bir işlemdir (Şahin Başfıncı 2008: 60). Araştırma sorusuna yönelik kesin ve açık çıkarımlar yapabilmek için, çözümlenmesi gereken uygun iletişim içeriğini belirlemek gerekir (George: 2003: 21). İçerik çözümlemesinin en önemli unsurlarından biri ele alınan soruna, içeriğe iyi uyarlanan bir araştırma tasarımı oluşturmaktır (Wimmer ve Dominick 2007: 27, Gökçe 2001: 24, Geray 2004: 135-141, Bilgin 2006: 17).

4.2. Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği İnternet Sitesi

2005 yılında Birleşmiş Milletler (BM) Ekonomik ve Sosyal Konseyi (EKOSOK) nezdinde özel istişari statüsü kazanan Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği (6) 1993 yılında bağımsız bir sivil toplum örgütü, bir kadın ve insan hakları örgütü olarak kurulmuştur. Bu kadın örgütü amacını hem ulusal hem de

uluslararası düzeylerde, kadınların demokratik, eşitlikçi ve barışçı bir toplum düzeninin kurulması ve korunması sürecine özgür bireyler ve eşit yurttaşlar olarak etkin ve yaygın katılımını desteklemek olarak ortaya koymuştur. Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği'nin odaklandığı konular; kadınların insan hakları konusunda yaşadıkları sorunları ve olası çözümleri araştırmak; ulusal ve uluslararası düzeylerdeki karar mekanizmalarını etkilemek; kadınların insan hakları konusunda ulusal ve uluslararası eğitim programları geliştirmek ve uygulamak; kadın girişimlerine yönelik, örgütlenmeyi ve cinsiyet ayrımcılığına karşı çıkabilmeyi destekleyecek yayın ve araçlar hazırlamak; Türkiye'de, bölgesel düzeyde (Orta-doğu/Kuzey Afrika ve Güney/Güneydoğu Asya) ve tüm dünyada demokrasi, kadın ve insan hakları konusunda çalışan sivil toplum örgütleri arasında etkin dayanışma ağları kurulmasına katkıda bulunmak olarak belirlenmiştir. Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği, çalışmalarındaki en belirgin özellikleri ise şu şekilde ortaya koymaktadır: Kadının insan haklarına bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşarak ve kadınları ilgilendiren çeşitli konular (kadına karşı şiddet, eğitim, ekonomik haklar, yasal haklar, cinsellik, doğurganlık hakları, kız çocukların hakları gibi) arasındaki bağlantıları dikkate alarak çalışmak; çalışmalarında eylem-araştırma, yayın, eğitim, karar alma ve politika belirleme düzeylerini etkileme, baskı grupları oluşturma ve lobicilik gibi çeşitli metotları bir arada kullanmak; yerel, ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeyde çalışmak.

Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği, çalışmaları ve programlarıyla toplumsal cinsiyet eşitliği ve toplumsal adalet alanlarında sağlanan ilerlemelere yaptığı katkılar nedeniyle Uluslararası Kadın Kalkınma Örgütü'nün (AWID) 1999 Öncü Çözümler Ödülü'nü almıştır.

4.2.1. Sitenin Genel Görünümü

Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği'nin web sayfası incelendiğinde ana sayfada on bir ana linkin olduğu görülmektedir. Bu ana linkler; Biz Kimiz, Kadının İnsan Hakları Eğitim Programı (KİHEP), Ulusal Düzeyde Savunuculuk ve Lobicilik, Müslüman Toplumlarda Cinsellik ve İnsan Hakları, Birleşmiş Millet-

ler'de Savunuculuk, Türkiye'de Kadının İnsan Hakları, Yayınlarımız, Haberler, Medyada Biz, Linkler ve İletişim olarak belirlenmiştir. Bu ana linkler değişmemektedir. Ana sayfada bu ana linkler içerisinde yer alan Haberler, Yayınlar (Son Çıkan Yayınlar başlığı altında) ve Biz Kimiz (Hakkımızda başlığı altında) linkleri ön plana çıkarılarak ayrı linkler altında ana sayfada tekrar yer almaktadırlar. Ana sayfada Bize Yazın başlığı altında e-posta adresine yer verilmiştir. Sitede arama motoru da bulunmaktadır. Web sayfası İngilizce olarak da hazırlanmıştır. Tüm linklerin İngilizce metinleri sitede yer almaktadır. Sitenin birbir İngilizce olarak hazırlanmış olması yabancı kullanıcılar açısından ulaşılabilir olma noktasında olumlu bir özellik olarak değerlendirilmelidir. Site genel görünüm olarak oldukça sade dizayn edilmiş, görsel unsurlardan çok yazılı metinler ön plana çıkarılmıştır.

4.2.2. Ele Alınan Konular

Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği'nin web sitesi Uçan Süpürge gibi aktif bir kadın haber sitesi değildir. Sadece ana sayfada Haberler başlığı altında kadın sorunları açısından önemli görülen bazı haberlerin sitede yer aldığı görülmektedir. Bu haberler sayıca fazla olmasa da kadın sorunu açısından en önemli görülen konuları belirleme noktasında bir tercihi ortaya koyduğu için bu haberlerin niceliksel çözümlemesi yapılmıştır. Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği ortaya koyduğu amaç doğrultusunda web sitesinde yaptığı çalışmaları kategorileştirmiştir. Çalışmada bu başlıklardan, Kadının İnsan Hakları Eğitim Programı (KİHEP), Ulusal Düzeyde Savunuculuk ve Lobicilik, Müslüman Toplumlarda Cinsellik ve İnsan Hakları, Birleşmiş Milletler'de Savunuculuk, Türkiye'de Kadının İnsan Hakları altında ele alınan konuların niteliksel bir çözümlemesi yapılmıştır.

Haberler başlığı altındaki internet sitesine taşınan kadınla ilgili haberler ve yorumlar değerlendirildiğinde daha çok kadın sorunlarının tartışıldığı alanlarla ilgili duyuruların ön plana çıktığı görülmektedir. Kadın hakları noktasında verilen mücadelede bir bilinç ve kamuoyu oluşturma en iyi yollarından biri bu tarz etkinliklerdir. Cinsel tercihlerde özgürlük konusu da önemsenen konuların başında gelmek-

tedir. Cinsel özgürlükler, cinsel ve bedensel haklar insan hakları çerçevesinde anlamlandırılmaktadır. Hayatın her alanındaki eşitsiz politikaların önüne geçebilmede önemli bir rol üstlenmesi gereken yasal düzenlemelerdeki bir takım eksiklikler de dikkat çekilmek istenen bir

başka konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal cinsiyet temelli, iktidar ilişkileri içerisinde şekillenmiş bir dünya algısı da sorunsallaştırılmaya çalışılmaktadır. Kadın istihdamındaki sorunlar, kadın girişimcilerin önünü açabilecek politikalar da tartışmaya açılmaktadır.

Konular	Sayı
Kadın hakları ile ilgili konferans/panel/festival/fuar/yeni çıkan kitap/dergi duyuruları	12
Cinsel tercihlerde özgürlük/cinsel ve bedensel haklar	8
Türkiye’de kadının hakları konusunda yasaların uygulanmasındaki sorunlar	5
Cinsiyetçi politikalar/toplumsal cinsiyet tartışmaları/kadın erkek eşitsizliği	5
Kadın istihdamının artırılması gerekliliği/kadın girişimciler	4
Kadına uygulanan şiddet	2
Kadın örgütlerinin faaliyetleri ile ilgili haberler	1
Cinsel taciz/tecavüz	1
İnsan hakları söylemi ile neo liberal politikalar arasındaki çelişki	1
Kadınların siyasette temsil sorunu	1
Diğer	3
Toplam	43

Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği’nin yaptığı çalışmalarda odaklandığı temel konular gerçekleştirdiği projeler çerçevesinde değerlendirildiğinde ise; 1995 yılında Kadının İnsan Hakları Eğitim Programı’nın (KİHEP) oluşturulduğu, 2009 itibarıyla Türkiye’nin her bölgesinden 42 ilde 7500’ü aşkın kadına ulaşıldığı görülmektedir. Programın kadınların çok çeşitli alanlarda karşılaştıkları insan hakları ihlalleri konusunda toplumsal bilinci artırarak, kadınların bu sorunlar karşısında çözümler üretmelerine yönelik donanımı kazanmalarını sağlamayı, feminist bir bilinç oluşturmayı, kadınların Türkiye’de demokratikleşme sürecine özgür ve eşit bireyler olarak katılmalarını ve kendi bağımsız örgütlenmelerini yaratmalarını desteklemeyi amaçladığı ifade edilmektedir. Türkiye’de sürdürülebilir ve başarılı STK-devlet işbirliğinin en iyi örneklerinden biri olan KİHEP, “İnsan Haklarında Yeni Taktikler” isimli uluslararası bir proje kapsamında, dünya çapındaki en iyi taktiklerden biri olarak seçilmiştir. Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği, kadınların insan haklarının geliştirilmesine yönelik yasal değişikliklerin ve uygulamaların gerçekleşmesini sağlamak amacıyla, ulusal ve uluslararası düzeylerde, baskı grupları oluşturmakta ve eylem kampanyaları düzenlemektedir. Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği Türkiye genelinde, 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun kampanyası,

2000-2001 Medeni Kanun Reformu, 2001 CEDAW protokolünün yürürlüğe sokulması ve 2002-2004 Kadın Bakış Açısından TCK Kampanyası dahil birçok kampanya başlatmış ve koordine etmiştir.

Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği kadınların insan haklarını hayata geçirme mücadelesinde sıklıkla kadın cinselliği üzerindeki ataerkil kontrol mekanizmaları ile çatışmaktadır. Derneğe göre bu kolektif mekanizmalar, toplumsal cinsiyet ayrımcılığı ve eşitsizliğin, kamusal alan dahil birçok alana yayılması, meşru kılınması ve yeniden üretiminde çok önemli ve belirleyici rol oynamaktadırlar. İtiraz edilemez tabularmış gibi sunulan kuralları ile, insan hakları ihlallerini meşrulaştırmakta ve kadın cinselliğinin kontrolünde kullanılan halihazırdaki en güçlü araçlarından biri olarak iş görmektedirler. Kuruluşundan bu yana, Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler bütünsel bir yaklaşımla cinsellik ve cinsel haklar ile ilgili konular üzerinde çalışmaktadır. Müslüman toplumlarda cinsellik ise 1999’dan bu yana öncelikli program alanları olmuştur. Kurucuları arasında oldukları Müslüman Toplumlarında Cinsel ve Bedensel Haklar İçin Dayanışma Ağı, Müslüman toplumlarda cinsel ve bedensel hakların insan hakları olarak savunuculuğunu yapan STK temsilcileri, akademisyenler ve araştırmacılardan oluşan ilk dayanışma ağı

olarak 2001'de çalışmaya başlamıştır. Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Derneği, kadının insan haklarını iyileştirmek amacıyla BM seviyesinde Kadına Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) ve Pekin + 5'de öncü rol oynamıştır. Kadının cinsel ve üreme hakları konusunda ise uluslararası ve bölgesel alanlarda Müslüman Toplumlarında Cinsel ve Bedensel Haklar İçin Dayanışma Ağı ile ICPD +10, Pekin +10 ve UNGASS'e katılmıştır. Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Vakfı, bir yandan yasa yapıcıları ve karar mekanizmalarını hedef alan çalışmalar yürütürken bir yandan da kadınlara yönelik, hak bilincinin oluşmasını ve eylemlilik kazanmasını, hakların kullanılmasını destekleyici çalışmalar da yürütmektedir. Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği'nin önemseydiği konulardan biri de kadın istihdamı ve kadın işgücünün artırılması yönünde çalışmalar yapılması gerektiği noktasındaki vurgulardır. Kadın Emeği ve İstihdamı Girişimi'nin (KEİG) bu konudaki çalışmaları da desteklenmektedir.

4.2.3. Kullanıcı Etkileşimi: Etkileşimi ve Tartışmayı Düzenleme

İnternet ortamında kurulan toplumsal ilişki elektronik posta, tartışma dosyaları ve telekonferans başta olmak üzere çeşitli biçimler almaktadır. Elektronik posta internetin ortaya çıkışından bu yana kullanılan ilk ve en yaygın etkileşim biçimidir. Elektronik postanın bir diğer biçimi olan tartışma grupları belirli bir konu ya da gündemin internet kullanıcıları tarafından tartışılması, görüş alışverişi yapılmasını sağlayan bir uygulama biçimidir. Telekonferans bilgisayar aracılığıyla iki bireyden başlayarak geniş çaplı katılıma olanak veren tartışmaya dayalı bir uygulamadır. İnternet kullanıcıları arasında eş zamanlı olarak mesaj alışverişine izin veren chat ise internetin yüz yüze iletişim biçimine yakınlığını örnekleyen bir uygulamadır. İnternetin en yaygın uygulamasını oluşturan web ise, çeşitli formlardaki bilgilerin yerini belirlemek, bu bilgilere erişmek, bu bilgileri indirmek ya da göstermek için bir çok standart protokol kullanan bir sunucu sistemidir (Timisi 2003: 136-138). İnterneti geleneksel araçlardan ayıran en önemli özellik bu katılım biçimlerine sahip olması ve böylece iletişime katılan taraflar arasında eşanlı, karşı-

lıklı ve çok boyutlu etkileşime olanak sağlamasıdır.

İnternetin alternatif bir medya olarak ele alınmasının önemli nedenlerinden biri de bu katılım biçimlerinin yarattığı bir kamusal alanın varlığıdır. Özellikle kadın hareketi açısından alternatif medyanın gücünden yararlanabilmek büyük önem taşımaktadır. Kadının egemen medyadaki temsil biçimleri düşünüldüğünde ve toplumsal cinsiyet temelli politikaların yeniden üretilmesinde medyanın rolü de göz önüne alındığında, kadın sorunlarını görünür kılmada ve bunun mücadelesini verebilmede alternatif bir medyanın varlığına duyulan ihtiyaç kaçınılmaz olmaktadır. Kadın örgütleri oluşturdukları web siteleri ile çıkardıkları yayınlarla alternatif bir medya ortamını kendileri yaratmaktadırlar.

Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği'nin bu anlamda interneti alternatif bir medya olarak kullanıp kullanmadığı bu katılım biçimlerini ne derece işletebildiği ile de yakından ilişkilidir. Bu derneğin bir web sayfasına sahip olması kadın sorunlarına çözümler üretme noktasında ve daha geniş kitlelere ulaşma noktasında önemli bir atılımdır. Ancak internetin alternatif medya olarak etkili bir şekilde kullanılması noktasında sitenin internetin sağladığı katılım biçimlerini kullanmakta eksiklikleri olduğu gözlenmektedir. Bu katılım biçimlerinden sadece elektronik postaya yer verildiği görülmektedir. Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği'nin dört ayda bir yayınladığı *Kadınlarla Mor Bülten* isimli bir yayını bulunmaktadır. Bu bülten, Kadının İnsan Hakları Eğitim Programı'nın (KİHEP) düzenli bir yayınıdır ve internet üzerinde tüm sayılarına yer verilmektedir. Derneğin ayrıca *CSBR E-NEWS* isimli bir bülteni daha bulunmaktadır. Bu bülten yılda iki kez yayınlanmaktadır. CSBR (Coalition for Sexual and Bodily Rights in Muslim Societies) E-NEWS özellikle Müslüman toplumdaki kadın sorunlarını gündeme getirerek bir kamuoyu oluşturmaya çalışmaktadır. *CSBR E-NEWS* 2001'de çalışmaya başlayan Müslüman Toplumlarında Cinsel ve Bedensel Haklar İçin Dayanışma Ağı'nın kurucuları arasında yer alan derneğin bu doğrultuda verdiği mücadelenin önemli bir aracı olarak değerlendirilebilir. Her iki bültende 2007 yılından beri çıkmaktadır. *Kadınlarla Mor Bülten*

Türkçe olarak yayınlanmaktadır. Bu bültenin 2009'daki sekizinci ve dokuzuncu sayıları hem Türkçe hem de İngilizce olarak yayınlanmıştır. *CSBR E-NEWS* İngilizce olarak yayınlanmaktadır. Bu bültenin 2009 yılında çıkan altıncı sayısı hem İngilizce, hem Fransızca yayınlanmıştır. Derneğin bu bültenleri de alternatif medyanın bir örneği olarak değerlendirilebilir. Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği ortaya koyduğu amaçlar doğrultusunda ulusal ve uluslar arası düzlemde önemli çalışmalar yapmakla birlikte internet sitesini aktivistleri, kadın örgütlerini harekete geçirmek, düzenlenen bir takım kampanyalarda bir kamuoyu oluşturabilme adına etkili bir şekilde kullanılmamaktadır. Daha çok site yapılan çalışmalara yer verilen bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. İnternetin sunduğu katılım biçimlerinin gücünden yararlanılarak katılımı ve tartışmayı düzenleme noktasında sıkıntılar vardır. Bu katılım biçimleri aktif olarak kullanılabilirse internet yoluyla oluşan kamusal alanın gücünün bir şeyleri değiştirebilmesi ve mücadelenin küresel düzeyde yürütülebilmesinin olanakları daha iyi sağlanmış olacaktır.

4.3. Uçan Süpürge'nin İnternet Sitesi

Uçan Süpürge (7) kadın kuruluşları ve kadın hareketine duyarlı kişiler arasında iletişim, işbirliği ve dayanışmayı artırmak, onların deneyimlerini genç kuşaklara aktarmak, ulusal ve uluslararası bir iletişim ağı oluşturmak amacıyla 1996 yılında kurulmuş bir kadın örgütüdür. Uçan Süpürge temel amacını; kadın örgütleri arasındaki iletişim, eşgüdüm ve işbirliğinin gelişmesi için çalışarak kadın örgütlerinin kadınların güçlenmesi yönünde daha verimli olabilmelerini sağlamak olarak belirlemiştir. Bu temel amaçla birlikte, toplumda kadın konusunda duyarlılık yaratmayı ve bilinci artırma; kadınların güçlenmesini etkileyecek kampanyalar ve etkinlikler organize etmenin hedeflendiği belirtilmektedir. İletişimin etkileşimi beraberinde getirdiği bilinciyle yola çıkan Uçan Süpürge kendisini en geniş anlamıyla bir "iletişim merkezi" olarak konumlandırmaktadır. Uçan Süpürge'nin, ilk yıllarından bu yana bölge toplantıları düzenleyerek birçok kadın kuruluşunu bir araya getirmesi, bu kuruluşlar arasındaki iletişimin ve üretimin artmasını sağlamıştır. Bu toplantıların amacı; kadın kuruluşlarının bir araya gelerek güçlenmesi, kadın

hareketi içinde birbirine kenetlenmesi ve bu birlikteliği kalıcı işlere dönüştürmesi için bir ortam yaratılmasıdır.

Uçan Süpürge uluslararası anlaşmaları ve bunların Türkiye'ye yansımalarını da takip etmektedir. 2000 yılında Pekin +5 anlaşmasını takiben, 1. Ulusal Kadın Sivil Toplum Kuruluşları Toplantısı'nı organize etmiştir. Nisan 2003'te de Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) bağlamında CEDAW Sivil Toplum Forumu'nu The British Council'in katkılarıyla düzenlemiştir. Türkiye'nin dört bir yanından 450'nin üzerinde kadın sivil toplum kuruluşu temsilcisinin yer aldığı bu üç günlük toplantının sonucunda CEDAW için resmi rapora alternatif oluşturacak bir gölge rapor hazırlanmaya başlanmıştır. Ankara'da kurulan bir kadın örgütü olarak Uçan Süpürge, Ankara'daki tüm resmi kurumlar ve yabancı temsilciliklerin Türkiye'deki kadın gündemine dair tüm gelişmeleri ve politika değişimlerini izlemesine de aracılık etmektedir. Türkiye'nin dört bir yanından bilgi ve belge akışını sağlamakla birlikte, sık sık kadın örgütlerinin temsilcilerini ve yabancı konukları ağırlayarak birlikte çalışmalar yürütmektedir. Tüm bu çalışmaların doğal sonucu olarak bir tür lobicilik faaliyeti de yapmaktadır. Uçan Süpürge aynı zamanda Türkiye'nin 1998 yılından bu yana her yıl gerçekleştirilen ilk kadın filmleri festivali olan Uluslararası Kadın Filmleri Festivali'nin organizasyonunu da yapmaktadır.

4.3.1. Sitenin Genel Görünümü

Uçan Süpürge'nin web sitesi ana sayfa üzerinden değerlendirildiğinde on dokuz ana linkten oluştuğu görülmektedir. Bu linklerin başlıkları; Hakkımızda, Projeler, Festival, Flying Broom, Künye, Arşiv, Adalet Kazanı, Siyaset, Demir Leblebi, İnsan Hakları, Eğitim, Çalışma Yaşamı, Sivil Toplum, Yaşam, Kültür ve Sanat, Medya, Muhabirler Ağı, Yayınlarımız, Kadın Örgütleri Rehberi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ana linklerin dışında ana sayfada; gerçekleştirilen projelerden bazılarının ön plana çıkarılarak sayfaya tekrar taşındığı, ana linkler içerisinde yer alan bir takım konuların dikkat çekmesi için kısa kısa bilgiler verilerek ana sayfada yer aldıkları görülmektedir. Ana sayfada ayrıca bir önceki yıla ilişkin kadın almana-

ğına, Uçan Süpürge'nin çıkardığı *Uçan Haber* dergisine ilişkin de linkler bulunmaktadır. Kuzey Michigan Üniversitesi'nde "Kadın ve Medya" dersini alan öğrencilerin Uçan Süpürge için medyada kadınların temsilini örneklerle ve eleştirel bir dille ele aldıkları ödevlere yer veren bir link de ana sayfada yer almaktadır. Ana sayfada ayrıca kadın sorunlarına ilişkin çeşitli raporlara da yer verilmektedir. Uçan Süpürge'nin web sitesinde de arama motoru bulunmaktadır. Web sitesinin Türkçe dışında bir başka dilde hazırlanan web sayfası bulunmamaktadır ancak ana sayfada Flying Broom başlığı altında kendini tanıtan, bir kadın örgütü olarak kurulduğu günden bugüne kadar yapılan çalışmalara yer verilen İngilizce bir tanıtım kataloğu yer almaktadır. Uçan Süpürge'nin internet sitesi dizayn olarak oldukça karışık görünse de arama motorunun olması ve eski tarihli haberlere ve bilgilere erişimi kolaylaştıran arşiv bölümünün bulunması kullanıcıların işini kolaylaştırmaktadır. Uçan Süpürge'nin statik içeriğinin dışında dinamik içeriği değerlendirildiğinde sitenin sık sık güncellendiği dikkat çekmekte ve bu durumun hem bir web sitesinin taşınması gereken özellikler açısından hem de sitenin takipçileri açısından artı bir özellik olduğunun söylenmesi gerekir.

4.3.2. Ele Alınan Konular

Uçan Süpürge'nin kadın sorunlarına yaklaşım biçimini, ne tür konuları kadın sorunları ile ilişkilendirdiğini ortaya koyabilmek için web sitesinin ana sayfasında yer alan Adalet Kazanı, Siyaset, Demir Leblebi, İnsan Hakları, Eğitim, Çalışma Yaşamı, Sivil Toplum, Yaşam, Medya, Muhabirler Ağı başlıkları altında ele alınan konuların bir sınıflandırılması yapılmış ve niceliksel olarak çözümlenmiştir. Üzerinde çözümlenmeyen tek başlık Kültür ve Sanat'tır. Bunun sebebi ise, bu başlık altında yer alan hemen hemen tüm haberlerin etkinlik duyurusu olmasıdır. Ayrıca Uçan Süpürge'nin gerçekleştirdiği projeler de ayrı bir kategoride değerlendirilmiş ve bu projelerin niteliksel bir çözümlenmesi yapılmıştır. Adalet Kazanı, Siyaset, Demir Leblebi, İnsan Hakları, Eğitim, Çalışma Yaşamı, Sivil Toplum, Yaşam, Medya, Muhabirler Ağı başlıkları altında 428 haber ve yorum incelenmiştir. Adalet Kazanı başlığı kadın sorunlarının daha çok hukuksal boyutuyla ele alındığı bir bölümken, Demir Leblebi

başlığı çözüm bulunamayan sorunlara bir gönderme yapmaktadır.

Sitede yer alan 428 haber ve yorum değerlendirildiğinde üzerinde en fazla durulan konunun kadın istihdamı sorunu olduğu görülmektedir. Ekonomik anlamda elde edilecek kazanımlar ve kadın girişimcilere destek verilmesinin önemi sık sık vurgulanmaktadır. Kadına uygulanan şiddet en önemli sorunlardan biridir ve bu konu Uçan Süpürge'nin de gündeminden hiç düşmemiştir. Cinsel taciz ve tecavüz konuları da kadın hakları noktasında verilen mücadelenin en önemli boyutlarından birini oluşturmaktadır. Uçan Süpürge konuyu gerek hukuksal boyutlarıyla gerekse toplumsal boyutlarıyla tartışarak ilgili kurumları da bu konu da harekete geçirmeye çalışmaktadır ki üzerinde en fazla durduğu konulardan birinin kadın örgütlerinin yasama sürecine katılımlarının güçlendirilmesi yönündeki talepleri olması bunu desteklemektedir. Uçan Süpürge'nin öncelikli konularından biri de toplumsal yaşamın tüm alanında egemenliğini kurmuş olan cinsiyetçi politikaların önüne geçilmesi gerektiği noktasındaki bilinçlendirme çabasıdır. Toplumsal cinsiyet çerçevesinde aile içi ilişkilerden kamusal yaşamın tüm boyutlarında farklı yansımaları olan eşitsiz politikaların nasıl bir iktidar alanı yarattığı gösterilmeye çalışılmaktadır.

Uçan Süpürge'nin sitesinde gerçekleştirilen projelere de yer verilmekte ve bu projeler Uçan Süpürge'nin oldukça aktif çalıştığını da göstermektedir. 2003-2005 yılları arasında yürütülen "Köprüler Kuruyoruz" isimli proje kız çocuk erkek çocuk ayrımcılığını ele alan bir filmle, bir kadın girişimcilik öyküsünü anlatan filmin 81 ilde gösterilmesi üzerine temellenmiştir. Avrupa Birliği'nin desteğiyle 7 Ocak-14 Temmuz 2004 tarihleri arasında "Kadın 2004 Radyo Programı" projesi gerçekleştirilmiştir. 26 hafta boyunca TRT Radyo 1'den canlı yayınlanan programa 100'ün üzerinde konuşmacı katılmış programda toplam 38 sivil toplum kuruluşu temsil edilmiştir. Aynı yıl "Patikalar-dan Yollara" isimli bir proje gerçekleştirilmiştir ve bu proje ile yedi bölgeyi temsilen yedi ilde yerel kadın sivil toplum örgütleri, yerel kadın muhabirler ve yerel yönetimler arasındaki diyalogun artırılması hedeflenmiştir.

Konular	Sayı
Kadın istihdamının artırılması gerekliliği/kadın girişimciler	44
Kadına uygulanan şiddet/kadın sığınma evlerinin sayılarının artırılması gerekliliği	42
Cinsel taciz/tecavüz	32
Cinsiyetçi politikalar/toplumsal cinsiyet tartışmaları/kadın erkek eşitsizliği	29
Kadın örgütlerinin daha aktif çalışması/yasama sürecine katılımlarının güçlendirilmesi	28
Kadın örgütlerinin faaliyetleri ile ilgili haberler	25
Kadın sorunlarını dile getiren programlarla ilgili haberler	19
Kadın hakları ile ilgili konferans/panel/festival/fuar/yeni çıkan kitap/dergi duyuruları	17
Kadın cinayetleri	17
Kamu ve yerel yönetimlerde toplumsal cinsiyet temelli uygulamalar ve alınması gereken önlemler	17
Kürt kadınların sorunları ve talepleri	13
Dünyada ve Türkiye’de aktif siyaset yapan kadınlarla ilgili haberler	12
Kadınların siyasette temsil sorunu	11
Cinsel tercihlerde özgürlük	11
Küçük yaşta evlendirilme	8
Namus cinayetleri	7
Türkiye’de kadının hakları konusunda yasaların uygulanmasındaki sorunlar	7
Kadın güzellik ve tüketim	7
Medya sektöründe çalışan kadınların sorunları	5
Anne ve çocuk sağlığı	5
Zorla evlilikler	4
Çocuk hakları	4
Türkiye’de kadın çalışmaları	4
Kadın aktivistlerin maruz kaldığı haksız uygulamalar	4
Küçük yaşta hamilelikler/Adolesan hamilelikler	3
Evlilik ve cinsellik	3
Medyanın kadın hareketini desteklediğinde elde edilecek kazanımlar	3
Kadın ve sanat	3
Mahkum kadınların sorunları	2
Kürtaj hakkı	2
Kreş hakkı talebi	2
İnsan haklarına ilişkin politikadaki eksiklikler	2
Medyada cinsellik	2
Kumalığın önlenmesi	1
Müslüman toplumlarda kadın hakları	1
Göçmen kadınların sorunları	1
Seks işçiliği	1
İş yaşamında mobbing uygulamaları	1
Kadın ve sağlık	1
Feminist hareketin medya tarafından anlamsızlaştırılması	1
Zina	1
TV dizilerinin/programlarının tüketicisi olarak kadın	1
Kadın ve sosyal yaşam	1
Kadın intiharları	1
Diğer	23
Toplam	428

1996’dan beri 81 ilde kadınlara yönelik çalışmalar yapan Uçan Süpürge, NIVEA ile birlikte bir sosyal sorumluluk projesini hayata geçirmiştir. 2006 yılında toplam 6 ilde (Gaziantep, Adana, Eskişehir, Konya, Trabzon, Denizli) yürütülen proje çerçevesinde “Kadınlarası Dayanışma ve Motivasyon” başlıklı seminerler düzenlemiştir. “Erken Evlilikler” projesi de 2006 yılında hayata geçirilmiş küçük yaşta

zorla evlendirilmelerin ne derece önemli bir sorun olduğu gösterilmek istenmiştir. Kadından Sorumlu Devlet Bakanlığı ve TBMM İnsan Hakları Araştırma ve İnceleme Komisyonu’nun desteğiyle, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ve Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı işbirliğiyle hayata geçirilen “İlk Adım: Kamu Kurumları ile Kadın Sivil Toplum Kuruluşları Arasında Diyalog Kurma ve

Geliştirme Projesi” 2006-2008 yılları arasında toplam 13 ilde yürütülmüştür.

Uçan Süpürge, 2007 yılının başında, “Merhaba Komşu” başlıklı bir toplantılar dizisi başlatmış ve bu toplantılarda komşu ülkelerde kadınların karar mekanizmalarında, örgütlenmelerde ve siyasetteki yeri hakkında bilgilenmelerini sağlamak için çalışmalar yapmıştır. Aynı yıl Avrupa Birliği’nin Sivil Toplum Diyaloğu: Kültür Hareketi Programı çerçevesinde desteklenen “Çocuk Gelinler” projesi, yalnızca Türkiye’de değil, dünyanın birçok yerinde de en önemli toplumsal sorunlardan biri olan erken ve zorla evliliklere dikkat çekmek ve bu konuda farkındalığı artırmak amacıyla 2007 yılında hayata geçirilmiş bir projedir. “Kadın 2007 Televizyon Programı” isimli proje ise, 12 kentte yürütülmüş ve bu şehirlerin yerel kanallarında çeşitli kadın sorunları gündeme getirilmiştir. Bu projelerin dışında Uçan Süpürge’nin kadın sorunlarına ilişkin bir çok yayını bulunmaktadır. Uçan Süpürge’nin CEDAW ile ilgili de yoğun çalışmalar yaptığını belirtmek gerekir.

4.3.3. Kullanıcı Etkileşimi: Etkileşimi ve Tartışmayı Düzenleme

Uçan Süpürge’nin internetin sunduğu katılım biçimlerinden ne derece yararlanabildiği incelendiğinde, bu konuda Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği’nden çok daha etkili bir şekilde internetin sunduğu olanaklardan yararlandığı görülmektedir. Uçan Süpürge, elektronik posta, sosyal paylaşım sitelerinden Facebook ve Twitter’ın, bir fotoğraf paylaşım sitesi olan Flickr ve vimeo isimli video paylaşım sitesinin sunduğu olanaklardan yararlanmaktadır. Bunların dışında 2002’de kullanıma açılan web sitesi kadınların ve kadın kuruluşlarının buluşma noktası olmuştur denilebilir. Türkiye’deki kadın kuruluşlarının kuruluş amaçlarının, etkinlik alanlarının ve iletişim bilgilerinin yer aldığı bir veri tabanı oluşturulmuştur. Bu veri tabanının oluşturulmasındaki amaç; kadın örgütlerinin birbirini tanıması ve yaptıkları çalışmaların paylaşarak görünür kılınmasıdır. Veri Tabanı projesi, kadınların ve örgütlerin birbirinden haberdar olmasını sağlarken, aynı zamanda, aralarındaki iletişim ve işbirliğini de güçlendirme misyonu taşımaktadır. Web sitesinde yer alan veri tabanı, herkesin ulaşabileceği ve Türkiye’deki kadın kuruluşları

hakkında bilgi alınabilecek en detaylı kaynak durumundadır. Uçan Süpürge Aralık 2002’de temellerini attığı Yerel Kadın Muhabirler Ağı projesiyle kadın örgütleri ve kadınlar arasındaki iletişim eksikliğini iletişimle gidermeye bu boşluğu kadın haberciliği ile doldurmaya çalışmaktadır. Bu projeye kadınların yerel gündemi ulusal gündeme taşınmaya çalışılmaktadır. İzmir, Çanakkale, Eskişehir, Antalya, Mersin, Diyarbakır, Samsun, Gaziantep, Mardin, Şanlıurfa, Adıyaman ve Van’da kadın gündeminin izini süren kadın muhabirler her hafta illerindeki toplayıp gönderdikleri haberleriyle hem web sayfasında hem de *Uçan Haber*’de yer almaktadırlar. Bu halkaya yeni illerin eklenmesi için çalışmalar sürmektedir. Yapılan bütün etkinlikler iki ayda bir yayımlanan kadın dergisi *Uçan Haber*’de yer almaktadır. Bu dergide projeler, deneyimler, kadınları ilgilendiren pek çok konu hakkında araştırma, rapor, röportaj ve haber okurlara sunulmaktadır. *Uçan Haber* ayrıca iki yılda bir İngilizce olarak basılıp Ankara’daki büyükelçiliklere, resmi kurumlara, iletişim içinde olunan uluslararası kurum, kuruluş ve kişilere gönderilmektedir. *Uçan Haber*’in eski sayılarının arşiv kısmında da yer almaması bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği’nin bültenleri son sayıları da dahil olmak üzere pdf formatında okuyucularının kullanımına açık durumdadır. Ancak internetin sunduğu katılım biçimlerinin gücünden yararlanılarak katılımı ve tartışmayı düzenleme, interneti alternatif bir medya olarak kullanma noktasında Uçan Süpürge’nin daha başarılı olduğu görülmektedir.

SONUÇ

Kadınlar toplumsal yaşamın her alanında toplumsal cinsiyet politikaları tarafından şekillendirilen bir yapı içerisinde var olma mücadelesi vermektedirler. Bu mücadele kadınlar açısından sadece eşitlik söylemleri çerçevesinde anlam bulan bir mücadele değildir. Çünkü tarihsel süreç içerisinde vatandaş olarak kabul edilebilmek için verilen mücadele bugün farklı sınıflardan, ırklardan, milletlerden, kültürlerden, dinlerden gelen kadınların farklı talepleri ve farklı kimlik politikaları içerisinde anlam bulmaya başlamıştır. Kadınların hak arama mücadelesindeki temel sorun ortada bir sorun olmadığı noktasında oluşturulmaya çalışılan izle-

nimlerin yine kadınlar tarafından görünür hale getirilmek zorunda olmasıdır. Ortada bir sorun olduğunun kabul edilmesi için ise, toplumsal bir zihniyet değişikliğine ihtiyaç olduğu ortadadır.

Peki görmezden gelinen sorunların yine kadınların çabaları ile çözümlenebilmesinin önünde hiçbir engel olmadığı söylenebilir mi? Aslında temel zorluk tam da bu noktada başlamaktadır. Çünkü verilen mücadelede sorunlara çözüm üretebilecek gerekli kurumları ve yapılanmaları harekete geçirebilecek başka araçlara da ihtiyaç vardır. Kamuoyu oluşturma, sorunları ortaya koyma ve tartışmaya açarak çözüm üretebilmenin en önemli araçlarından biri medya olmasına rağmen anaakım medya bu mücadelenin bir parçası olmaktan çok, toplumsal cinsiyet politikaları çerçevesinde kadın konusuna yaklaşmaktadır.

Kadınlar bu durumda seslerini duyurabilmek ve sorunları daha görünür hale getirebilmek için kendi medyalarını da kendileri oluşturmak durumunda kalmışlardır. Tarihsel süreç boyunca bu hep böyle olmuştur ve kadınlar alternatif medya aracılığıyla ve oluşturdukları farklı örgütlenme biçimleriyle mücadelelerini sürdürmüşlerdir. Bu çalışma bu farklı örgütlenme biçimlerinden birini oluşturan kadın örgütlerinin alternatif medyayı nasıl kullandıkları üzerine odaklanmıştır. Günümüzde alternatif medyanın en önemli araçlarından biri olan internet üzerine yoğunlaşılacak çalışmada Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği ve Uçan Süpürge'nin internet sayfaları incelenerek bu kadın örgütlerinin interneti alternatif bir medya olarak kullanım biçimleri belirlenmiştir.

Her ne kadar teknolojinin de toplumsal cinsiyet politikaları tarafından şekillendirildiği gerçeği göz ardı edilemese de internetin kadınların verdiği mücadelede önemli bir araç olduğu görülmektedir. Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği bir kadın örgütü olarak kadın hakları konusunda ulusal ve uluslararası boyutta oldukça yoğun çalışmasına rağmen, internetin sağladığı katılım biçimlerini çok etkili bir biçimde kullanamadığı görülmektedir. Daha çok yapılan çalışmaların ve projelerin yer aldığı internet sayfasında kadınların kendi aralarında da iletişimi kurabilecekleri tartışma gruplarının, forumlarının yer alması söyleyecek

sözü olan kadınların sözlerinin dolaşıma girmesi ve üretilecek çözümlerin bir parçası olmaları açısından önemlidir. Uçan Süpürge ise, kadın sorunlarını gündeme getirme ve çözümler üretmede yaptığı çalışmalarla ön plana çıkan bir kadın örgütü olmanın yanı sıra Türkiye'deki kadın örgütleri arasında internetin alternatif bir medya olarak etkili bir şekilde kullanımını noktasında da ön plana çıkmaktadır. Uçan Süpürge ile Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği'nin interneti alternatif bir medya olarak kullanım biçimleri karşılaştırıldığına Uçan Süpürge'nin eksiklikleri olmasına rağmen internetin sağladığı katılım biçimlerini kullanmada daha başarılı olduğu görülmektedir. Ancak her iki kadın örgütü de web sayfalarını daha aktif kullanarak ve kadınları da bu sürecin bir parçası haline getirerek, internetin sağladığı iletişime katılan taraflar arasında eşanlı, karşılıklı ve çok boyutlu etkileşime olanak sağlayabilir ve bu katılım biçimlerinin yarattığı kamusal alan kadın hakları için verilen mücadeleyi daha güçlü bir hale getirebilir.

SONNOTLAR

- (1) Bu dergilerle ilgili Acar'ın (1993) ve Arat'ın (1993) çalışmalarına bakılabilir.
- (2) KA-DER'in bu kampanyasının medyada nasıl ele alındığına ilişkin olarak Terkan ve Serarşlan'ın (2007) çalışmalarına bakılabilir.
- (3) Türkiye'deki kadın örgütleri ile ilgili bilgi almak için Uçan Süpürge'nin hazırladığı veri tabanından yararlanılabilir. <http://www.ucansupurge.org/veritabani/>
- (4) Perşembe Grubu'nun ve Ankara'daki kadın hareketinin çalışmaları ile ilgili olarak Timisi ve Ağduk Gevrek'in (2007) çalışmalarına bakılabilir.
- (5) *Pazartesi* dergisinin hangi dönemde, hangi koşullarda ve nasıl çıkarılmaya karar verildiği, yayın politikası, nasıl bir örgütlenme hedeflendiği ile ilgili Koçali'nin (2007) çalışmasına bakılabilir.
- (6) Ayrıntılı bilgi için bkz: <http://www.kadininsanhaklari.org/>
- (7) Ayrıntılı bilgi için bkz: <http://www.ucansupurge.org/>

KAYNAKLAR

- Acar F (1993) Türkiye’de İslamcı Hareket ve Kadın, Ş. Tekeli (yay haz), 1980’ler Türkiye’de Kadın Bakış Açısından Kadınlar, İletişim Yayınları, İstanbul, 79-100.
- Acuner S (2007) 90’lı Yıllar ve Resmi Düzeyde Kurumsallaşmanın Doğuş Aşamaları, A. Bora ve A. Günal (der), 90’larda Türkiye’de Feminizm, İletişim Yayınları, İstanbul, 125-158.
- Açık N (2007) Ulusal Mücadele, Kadın Mitosu ve Kadınların Harekete Geçirilmesi: Türkiye’deki Çağdaş Kürt Kadın Dergilerinin Bir Analizi, A. Bora ve A. Günal (der), 90’larda Türkiye’de Feminizm, İletişim Yayınları, İstanbul, 279-306.
- Akal Aslan E (2001) Kadın ve Siyaset Aykırı Bir Örnek: İKD, A. İlyasoğlu ve N. Akgökçe (yay haz), Yerli Bir Feminizme Doğru, Sel Yayıncılık, İstanbul, 455-484.
- Alankuş S (2003) Demokratik Bir Medya Ortamı İçin Yerel/Sivil Medya ve Yeni İmkanlar, S. Alankuş (der), Habercinin El Kitabı Medya ve Toplum, IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul, 95-130.
- Arat Y (1992) 1980’ler Türkiye’sinde Kadın Hareketi: Liberal Kemalizm’in Radikal Uzantısı, N. Arat (yay haz), Her Yönüyle Türkiye’de Kadın Olgusu, Say Yayıncılık, İstanbul, 75-95.
- Arat Y (1993) Feminizm ve İslam: Kadın ve Aile Dergisinin Düşündürdükleri, Ş. Tekeli (yay haz), 1980’ler Türkiye’de Kadın Bakış Açısından Kadınlar, İletişim Yayınları, İstanbul, 101-113.
- Baykan A (1998) Nezihe Muhittin ve Kadınlar Halk Fırkası, Z. Göğüş (der), Kadınlar Olmadan Asla, Sabah Kitapları, İstanbul, 98-105.
- Bilgin N (2006) Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Binark M (2001) Çalışma Yaşamında Bilgisayarların Toplumsal Cinsiyete Bağlı Kullanımı ve Cinsiyetçiliğin İşlemesi: Emegi İkincilleştirilen Kadınlar ve Cinsiyet Kör Seçkin Kadınlar, İletişim (10) Yaz, 163-212.
- Binark M (2007) Yeni Medya Çalışmalarında Yeni Sorular ve Yöntem Sorunu, M. Binark (der), Yeni Medya Çalışmaları, Dipnot Yayınları, Ankara, 21-44.
- Binark M ve Gencel Bek M (2007) Eleştirel Medya Okuryazarlığı Kuramsal Yaklaşımlar ve Uygulamalar, Kalkedon Yayıncılık, İstanbul.
- Bonder G (1986) Kadınlar Açısından Siyasal Süreç, O. Çitçi (yay haz), Toplumsal Ekonomik Siyasal Yaşamda Kadın Ülkelerden Örnekler, Maya Matbaacılık Yayıncılık, Ankara, 3-17.
- Castells M (2005) Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür, Ağ Toplumunun Yükselişi, Birinci Cilt, Ebru Kılıç (çev), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Çaha Ö (1996) Sivil Kadın, Türkiye’de Sivil Toplum ve Kadın, Ertan Özensel (çev), Ankara, Vadi Yayınları.
- Çakır S (1996) Osmanlıda Kadın Hareketi, Metis Yayınları, İstanbul.
- Çitçi O (1982) Kadın Sorunu ve Türkiye’de Kamu Görevlisi Kadınlar, Sevinç Matbaası, Ankara.
- Çoban B (2009) Toplumsal Hareketler ve Radikal Medya, B. Çoban (yay haz), Yeni Toplumsal Hareketler, Kalkedon Yayıncılık, İstanbul, 43-62.
- Dahlberg L (2001) The Internet and Democratic Discourse, Information, Communication&Society, 4(4), 615-633.
- Dahlgren P (2000) The Internet and the Democratization of Civic Culture, Political Communication, 17(4): 335-340.
- Davidoff L (2002) Feminist Tarih Yazımında Sınıf ve Cinsiyet, Zerrin Ateşer ve Selda Somuncuoğlu (çev), A. Durakbaşa (yay haz), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Demir B (2007) Alternatif Kadın Medyası Örneği: Pazartesi Dergisi, S. Alankuş (yay haz), Kadın Odaklı Habercilik, IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul, 209-216.
- Demiray E (2006) Kadın Hareketi ve Örgütlenme, G. Y. Oğuz (ed), Toplumsal Yaşamda Kadın, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 189-217.
- Doğan S (2007) Uçan Süpürge “Yerel Kadın Muhabirler Ağı”nın Öyküsü Ya da “Hayat Haberdar, S. Alankuş (yay haz), Kadın Odaklı Habercilik, IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul, 217-224.

- Erdoğan Tosun G (2006) Yeni İletişim Teknolojileri ve Sivil Toplum, Z. B. Akıncı Vural (ed), Bilgi İletişim Teknolojileri ve Yansımaları, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- George A L (2003) İçerik Çözümlemesinde Nicel ve Nitel Yaklaşımlar, Murat S. Çebi (der ve çev), İletişim Araştırmalarında İçerik Çözümlemesi, Alternatif Yayınları, Ankara, 9-47.
- Geray H (2004) Toplumsal Araştırmalarda Nicel ve Nitel Yöntemlere Giriş, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Gökçe O (2001) İçerik Çözümlemesi, Selçuk Üniversitesi Yaşatma ve Geliştirme Vakfı Yayınları, Konya.
- Göker G (2007) İnternetin Türkiye Kadın Hareketi Üzerindeki Etkisi: Kadın Kurultayı E-Grubu Örneği, M. Binark (der), Yeni Medya Çalışmaları, Dipnot Yayınları, Ankara, 205-247.
- Gül M (1996) Milli Mücadele Mitinglerinde Kadınlarımız, Kastamonu'da İlk Kadın Mitingi'nin 75. Yıldönümü Uluslararası Sempozyumu, AKDITYK Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 47-58.
- Hacker K L (1996) Missing Links in the Evolution of Electronic Democratization, Media, Culture & Society, 18(2), 213-232.
- Işık S N (2007) 1990'larda Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Hareketi İçinde Oluşmuş Bazı Gözlem ve Düşünceler, A. Bora ve A. Günal (der), 90'larda Türkiye'de Feminizm, İletişim Yayınları, İstanbul, 41-72.
- İnan A A (1982) Tarih Boyunca Türk Kadınının Hak ve Görevleri, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Jakubowicz K (1994) Civil Society, Independent Public Sphere, and Information Society. An Impossible Combination?, S. Splichal, A. Calabrese ve C. Sparks (eds), Information Society and Civil Society, Perdue University Press, West Lafayette, 78-102.
- Kaplan L (1988) Cemiyetlerde ve Siyasi Teşkilatlarda Türk Kadını (1908-1960), AKDITYK Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara.
- Kaplan L (1996) Milli Mücadele Dönemi Kadın Cemiyetleri, Kastamonu'da İlk Kadın Mitingi'nin 75. Yıldönümü Uluslararası Sempozyumu, AKDITYK Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 67-126.
- Kellner D (2004) Tabandan Küreselleşme: Radikal Demokratik Bir Teknopolitikaya Doğru, M. Özbek (ed), Kamusal Alan, Hil Yayın, İstanbul, 715-735.
- Kılıç Z (1998) Cumhuriyet Türkiye'sinde Kadın Hareketine Genel Bir Bakış, A. Berktaş Hacimirzaoğlu (ed), 75 Yılda Kadınlar ve Erkekler, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 347-360.
- Kırca Schroeder S (2007) Popüler Feminizm Türkiye ve Britanya'da Kadın Dergileri, Bağlam Yayıncılık, İstanbul.
- Kırkpınar L (1999) Türkiye'de Toplumsal Değişme ve Kadın, Zeus Kitabevi Yayınları, İzmir.
- Koçali F (2007) Kadınlara Mahsus Gazete Pazartesi, A. Bora ve A. Günal (der), 90'larda Türkiye'de Feminizm, İletişim Yayınları, İstanbul, 73-85.
- Köker E (1996) Feminist Alternatif Medya Üzerine, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yıllık 1995-1996, 23-44.
- Köker E (2007) Kadınların Medyadaki Hak İhlalleriyle Baş Etme Stratejileri, Sevda Alanuş (yay haz), Kadın Odaklı Habercilik, IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul, 117-148.
- Köse H (2007) Alternatif Medya, Yirmidört Yayınları, İstanbul.
- Kurnaz Ş (1991) Cumhuriyet Öncesinde Türk Kadını (1839-1923), T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Kümbetoğlu B (2001) Kadın Gruplarında Yapı ve Katılım Sorunları, A. İlyasoğlu ve N. Akgökçe (yay haz), Yerli Bir Feminizme Doğru, Sel Yayıncılık, İstanbul, 321-332.
- Mitchell J (2006) Kadınlar: En Uzun Devrim, Gülseli İnal vd. (çev), Agora Kitaplığı, İstanbul.
- Munevar Munevar D. I ve Arrieta J A (2002) Gender-Net: A Political Goal of Communication Technologies, Gender, Technology and Development 6(1), 43-64.
- O'Loughlin B (2001) The Political Implications of Digital Innovations, Information Communication & Society, 4(4), 595-614.

- Puente S N ve Jimenez A G (2009) New Technologies and New Spaces for Relation: Spanish Feminist Praxis Online, *European Journal of Women's Studies* 16(3), 249-263.
- Sanlı L (2005) Politik Kültür ve Toplumsal Hareketler, Alan Yayıncılık, İstanbul.
- Sparks C (1994) Civil Society and Information Society as Guarantors of Progress, S. Splichal, A. Calabrese ve C. Sparks (eds), *Information Society and Civil Society*, Perdue University Press, West Lafayette, 21-49.
- Splichal S (1994) From Civil Society to Information Society, S. Splichal, A. Calabrese ve C. Sparks (ed), *Information Society and Civil Society*, Perdue University Press, West Lafayette, 50-77.
- Street J (1997) Remote Control? Politics, Technology and Electronic Democracy, *European Journal of Communication*, 12(1), 27-42.
- Şahin Başfıncı Ç (2008) Bir Pazarlama İletişim Medyası Olarak Web Ortamında İçerik Analizi Yapmanın Güçlükleri ve Olası Çözümleri, *Yönetim*, 19(6), 52-71.
- Tanrıöver H U, Vitrinel E ve Sözeri C (2009) Gözlemlerden Eylemlere: Türkiye'de Cinsiyetçi Olmayan Bir Medyaya Doğru...”, *İletişim* (10), 33-51.
- Tekeli Ş (1988) Kadınlar İçin Yazılar (1977-1987), Alan Yayıncılık, İstanbul.
- Tekeli Ş (1993) 1980'ler Türkiye'sinde Kadınlar, Ş. Tekeli (yay haz), 1980'ler Türkiye'sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar, İletişim Yayınları, İstanbul, 15-50.
- Terkan B ve Serarslan M (2007) Bıyıklı Kadın Metaforunun Köşe Yazılarında Algılanışı ve Sunumu Üzerine Eleştirel Bir Bakış, *Medya ve Siyaset Uluslararası Sempozyumu Cilt 2*, 15-17 Kasım 2007, İzmir, 780-794.
- Timisi N ve Ağduk Gevrek M (2007) 1980'ler Türkiye'sinde Feminist Hareket: Ankara Çevresi, A. Bora ve A. Günal (der), 90'larda Türkiye'de Feminizm, İletişim Yayınları, İstanbul, 13-39.
- Timisi N (2003) Yeni İletişim Teknolojileri ve Demokrasi, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Treichler, P A ve Wartella E (1986) Interventions: Feminist Theory and Communication Studies, *Communication* (9), 1-18.
- Van Aelst P ve Walgrave S (2002) New Media and New Movements? The Role Of The Internet In Shaping The 'Anti-Globalization' Movement, *Information, Communication & Society*, 5(4), 465-493.
- Van Zoonen L (2002) Gendering the Internet: Claims, Controversies and Cultures, *European Journal of Communication* 17(1), 5-23.
- Wimmer R D ve Dominick J R (2007) İçerik Çözümlemesi, G. Şendur Atabek ve Ü. Atabek (der), *Medya Metinlerini Çözümlemek*, Siyasal Kitabevi, Ankara, 19-47.
- Wongtawatchai N (2000) Is Cyberspace a New Communicative Space for Women, *Gender, Technology and Development* 4(2), 271-276.
- Yılmaz İ (2008) Hareket ve Kurumsallaşma Arasında Türkiye'de Kadın Mücadelesi: Eşitlik, Özgürlük, Farklılık, D. Çetinkaya (der), *Toplumsal Hareketler*, İletişim Yayınları, İstanbul, 525-567.